

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO
USMERITVE LIZBONSKE STRATEGIJE

Ljubljana, november 2006

MOJCA HAJNŠEK

IZJAVA

Študentka Mojca Hajnšek izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Miroslava Glasa in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 27.11.2006

Podpis: _____

KAZALO

1 UVOD	1
2 RAZVOJ EVROPE, ZDA IN AZIJE NA PRELOMU TISOČLETIJ	2
2.1 Globalizacija	5
2.2 Tehnološke revolucije: podjetništvo	6
3 LIZBONSKA STRATEGIJA	7
3.1 Listina o malih podjetjih.....	8
3.1.1 Načela	9
3.1.2 Načrt delovanja	9
3.2 Zelena knjiga o podjetništvu	11
3.2.1 Ozadje dokumenta	11
3.2.2 Dinamika podjetništva	13
3.2.2.1 Pojmovanje podjetništva	13
3.2.2.2 Razlogi za pomen podjetništva.....	13
3.2.2.3 Podjetniške možnosti in vrzeli v EU	15
3.2.3 Možnosti politike za podjetništvo	16
3.2.3.1 Poti do večjega števila podjetnikov	17
3.2.3.2 Spodbujanje podjetij k rasti.....	20
3.2.3.3 Smeri podjetniške družbe	24
3.2.3.4 Kako naprej	25
3.3 Akcijski načrt.....	26
3.3.1 Izobraževanje za podjetniško družbo.....	26
3.3.2 Izobraževanje in usposabljanje.....	27
3.3.3 Dostop do finančnih sredstev	28
3.3.4 Dostop do raziskav in novosti.....	29
3.3.5 Izboljšanje vidljivosti podpornih storitev	30
3.3.6 Boljša javna uprava	30
3.3.7 Izboljšanje zaposlovanja in delovnih razmer	31
4 NEUSPEH LIZBONSKE STRATEGIJE	32
4.1 Ocene o uresničevanju lizbonske strategije	32
4.2 Nov koncept (Barroso)	34
4.2.1 Bistvene smernice oživitve lizbonske strategije	35
4.2.1.1 Znanje in inovacije – gonilni sili trajnostnega razvoja	35
4.2.1.2 Privlačen prostor za naložbe in delo.....	36
4.2.1.3 Rast in zaposlovanje omogočata socialno kohezijo	37
4.2.2 Boljše vodenje držav	38
5 SLOVENIJA IN LIZBONSKA STRATEGIJA	38
5.1 Položaj Slovenije v EU	39
5.2 Ocena podjetništva: GEM 2005	39
5.3 Vključevanje Slovenije v novo lizbonsko strategijo	42
6 SKLEP	46
LITERATURA	48
VIRI	48

1 UVOD

V diplomskem delu bomo podrobneje preučili leta 2000 sprejeto lizbonsko strategijo, ki naj bi Evropo popeljala v sam vrh svetovnega gospodarstva, in razvojne usmeritve, ki so ji sledile. Ob hitrem globalnem razvoju, tehnološkem napredku in gospodarskih ter okoljskih spremembah sta za doseganje gospodarske rasti vse pomembnejši razvojna dinamika in konkurenčnost. Voditelji vlad držav članic Evropske unije (v nadaljevanju EU) so zato postavili okvirne cilje, ki naj bi jih EU dosegla v desetih letih in tako postala najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bi bilo sposobno ustvarjati trajno gospodarsko rast, več ter boljših delovnih mest in večjo socialno kohezijo.

Gospodarski in socialni napredek ter nenehno izboljševanje življenjskih in delovnih razmer so temeljni cilji Evropske unije. Izkušnje zadnjih petih desetletij jasno kažejo, da daje gospodarsko povezovanje (odstranjevanje ovir za prost pretok blaga, storitev, kapitala in ljudi) Evropi veliko boljše možnosti za ustvarjanje delovnih mest in trajnostno rast. Veliko je že bilo doseženega: carinska unija, enotni trg, ekonomska in monetarna unija, veliko dela pa je še nedokončanega. EU mora odstraniti preostale ovire, ki še vedno omejujejo raziskave, javna naročila in opravljanje finančnih storitev na območje znotraj nacionalnih meja. S spodbujanjem podjetniškega duha, inovacij in e-Evropo bo njeno gospodarstvo močnejše in bo lahko ustvarjalo kakovostna delovna mesta ter zaščitilo sisteme socialnega varstva.

Predmet diplomskega dela je prikaz zgradbe lizbonske strategije, opredelitev in uresničevanje njenih ciljev, dosežen uspeh oziroma neuspeh ter konkretizacija strategije v Sloveniji, kot članici EU. Pri doseganju skupnih evropskih ciljev je potrebno sodelovanje vseh držav članic, saj le vzajemno delovanje omogoča napredek unije kot celote.

Diplomsko delo je sestavljeno iz več sklopov. Na začetku predstavim razvoj treh največjih svetovnih gospodarstev (Evrope, ZDA in Japonske) na prelomu tisočletij in jih primerjam med seboj (2. poglavje). Osredotočim se na dva ključna pojma v sodobnem svetu, in sicer globalizacijo in tehnologijo. Pri tem so pomembne predvsem naložbe v raziskave in razvoj, ki so po mojem mnenju bistven dejavnik prihodnjega razvoja. Dotaknem se tudi razvoja podjetništva, zlasti v smeri malih in srednje velikih podjetij. Da bi jih nastalo še več, je potrebna odprava birokracije pri ustanavljanju in razvoju novih podjetij. S tem se ustvarjajo nova delovna mesta in uresničujejo cilji lizbonske strategije.

V osrednjem sklopu diplomskega dela (3. poglavje) podam usmeritve lizbonske strategije preko njenih glavnih treh sestavin oziroma dokumentov. Prva listina (Listina o malih podjetjih) se nanaša na mala in srednje velika podjetja, ki predstavljajo osnovni vir inovacij in novih delovnih mest v Evropi, kar je hkrati eden izmed ciljev lizbonske strategije. Naslednji dokument (Zelena knjiga) podrobno opisuje podjetništvo, njegovo dinamiko in možnosti za uspešno politiko podjetništva. Podjetništvo je ključno za konkurenčnost, posamezniku odpira nove možnosti in je vir večjega delovnega zadovoljstva. Nakazane so poti do večjega števila

podjetnikov in spodbude podjetij k rasti. Tretji del je akcijski načrt, kjer gre za konkretne aktivnosti in dejanja s strani Evropske komisije in držav članic EU v smeri doseganja ciljev lizbonske strategije. Kadar gre tudi družba v smeri podjetništva, je med prvimi potrebno temu prilagoditi izobraževanje in usposabljanje. Naslednja pomembna koraka sta lažji dostop do finančnih sredstev ter raziskav in novosti. Obenem je potrebno zagotoviti tudi boljše delovne pogoje in javno upravo ter fleksibilen sistem zaposlovanja.

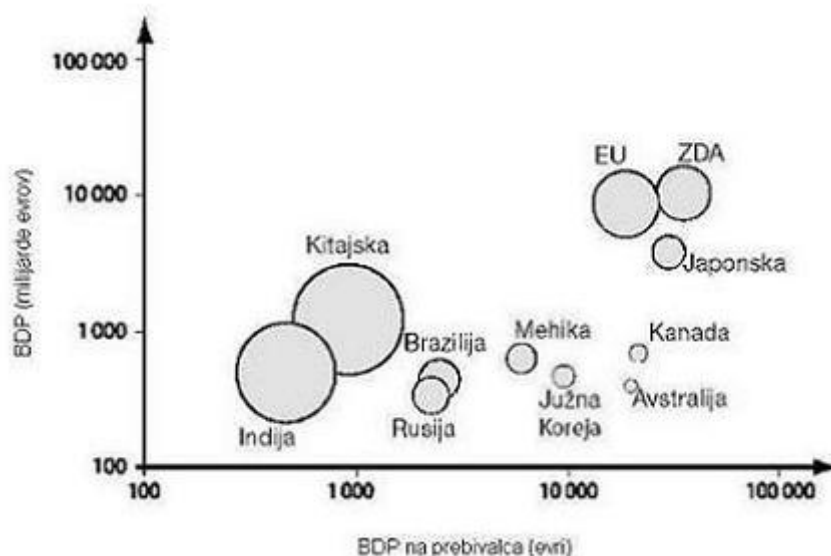
Nadalje povzemam uspeh oziroma neuspeh uresničevanja lizbonskih ciljev in predstavim nov koncept, ki ga je leta 2005 predložil Barroso (4. poglavje). Opisane so bistvene smernice oživitve lizbonske strategije in poti k boljšemu vodenju ter upravljanju. Spoznamo poudarke prenovljene lizbonske strategije in glavne kritike prvotne strategije.

V petem poglavju sledi konkretizacija lizbonskih reform za našo državo. Podam opis položaja Slovenije v EU: sprejetje Slovenije kot države članice in vključitev v pomembne institucije EU. Sledi ocena slovenskega podjetništva z izsledki GEM raziskave, ki se osredotoča na zgodnje faze podjetniškega procesa, na njihovo povezanost z ekonomsko rastjo, na nastajanje novih in rastočih podjetij ter ugotavlja razlike, ki nastajajo med posameznimi sodelujočimi državami. Na koncu povzemam potek izvajanja lizbonske strategije v naši državi.

2 RAZVOJ EVROPE, ZDA IN AZIJE NA PRELOMU TISOČLETIJ

EU, katere članica je v letu 2004 postala Slovenija, je kot celota eno najpomembnejših gospodarstev v sodobnem svetu. Skupaj z ZDA in Japonsko sestavlja tako imenovano triado glavnih igralcev, ki prevladujejo v svetovnem gospodarstvu. Tak status ima EU zaradi visoke gospodarske in tehnološke razvitosti, kar jo v kombinaciji z velikim številom prebivalstva opredeljuje kot potencialno morda najmočnejšo gospodarsko silo.

Slika 1: Svetovna gospodarstva: območja po prebivalstvu in BDP, 2002

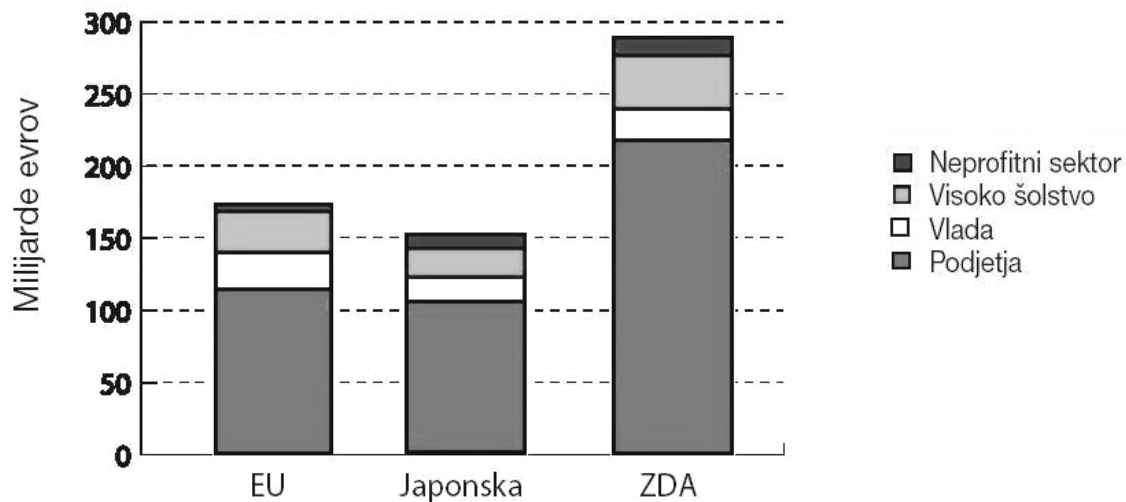
Vir: Prizadevanje za rast, 2004, str. 3.

Slika 1 primerja svetovna gospodarstva s pomočjo logaritmične lestvice. Podatki so za leto 2002, vsak mehurček pa predstavlja velikost določene populacije. BDP pomeni bruto domači proizvod, tj. celotna vrednost vsega, kar država proizvede v določenem letu. Podatki za EU se nanašajo na 25 držav članic, vključno z desetimi, ki so se priključile leta 2004.

Na prelomu tisočletij se v globalnem gospodarstvu odvija igra konkurence in sodelovanja med tremi igralci: EU, ZDA in Japonsko, ki v prizadevanju za konkurenčno prednostjo ena drugo silijo k prilagajanju. Thurow (1992, str. 17) meni, da bi za to, da bi vse uspevale, morale za svoj uspeh sodelovati pri ustvarjanju delujočega svetovnega gospodarstva in globalnega okolja, v katerem bodo preživele in jim bo omogočalo nadaljnji razvoj. EU je z letom 1992 začela program enotnega notranjega trga, katerega namen je izboljšati konkurenčnost EU nasproti ZDA in Japonski. V šestdesetih in sedemdesetih letih so bile večinoma ZDA tiste, ki so postavljale standarde in pravila mednarodne trgovine, ostali pa so jim sledili. To se je z vzpostavitvijo enotnega evropskega trga začelo spreminjati. Integracijski procesi so EU omogočili, da izzove vlogo ZDA kot največje in prevladujoče velesile v globalnem gospodarstvu. Dinamične mednarodne investicije in razvoj mednarodne trgovine v zadnjih desetletjih so spremenili relativni položaj gospodarske moči EU in ZDA kot dveh globalnih igralcev, nastali pa so soodvisni gospodarski odnosi, ki oblikujejo cilje politik ter vplivajo na značaj bilateralnih in multilateralnih pogajanj in rezultatov. EU je na tem področju vedno bolj videti kot enakovredna ZDA, pa tudi sama deluje v tej smeri. Japonska sicer ostaja pomemben igralec, vendar pa je treba upoštevati tudi druge ključne igralce (kot na primer Indijo in Kitajsko), s tem da ostaja ravnotežje med EU in ZDA odločilno pri razlagi značaja trenutne globalne politične ekonomije.

Na raziskovalnem področju je razkorak med EU, ZDA in Japonsko še vedno zelo velik. Za EU je ključnega pomena, da v tehnološkem razvoju dohiti ZDA in Japonsko, zato je v letu 2004 za raziskave in tehnološki razvoj v povprečju porabila 1,8 % BDP, medtem ko ZDA in Japonska skoraj 3 odstotke (ZDA – 2,8 %, Japonska – 2,9 %). V EU prinaša visoka tehnologija 10,1 % dodane vrednosti v predelovalni industriji, na Japonskem 13,8 % in v ZDA 25,8 %. V EU za informacijsko in komunikacijsko tehnologijo porabijo 6,93 % BDP, v ZDA 8,22 % in na Japonskem 8,98 %. Na spodnji sliki je prikazan obseg naložb v R&R (raziskave in razvoj) za EU, ZDA in Japonsko. Podatki za slednji dve gospodarstvi so za leto 2000, za EU pa za leto 2001.

Slika 2: Izdatki za raziskave in razvoj v najboljših svetovnih gospodarstvih po sektorjih

Vir: Prizadevanje za rast, 2004, str. 20.

Obseg sredstev za raziskave in razvoj je v ZDA odločno večji kot v EU in na Japonskem. Na Japonskem in celo v ZDA gre neposredno iz državnega proračuna za R&R manj denarja kot v EU, vendar je zato poslovni sektor v ZDA mnogo bolj aktiven in nameni za R&R več kot vsi sektorji skupaj v EU oziroma na Japonskem. Poudariti je treba opazno večjo R&R aktivnost zasebnega, neprofitnega sektorja v ZDA nasproti EU, medtem ko se Japonska drži v zlati sredini. Univerze in inštituti namenjajo za R&R največ sredstev v ZDA, sledi EU in nazadnje Japonska. Evropska komisija upravičeno opozarja na skromen obseg finančnih sredstev, ki jih za raziskave namenjajo evropska podjetja. Delež podjetij v EU, ki namenjajo sredstva za raziskave, je 56-odstoten, v ZDA in na Japonskem pa takšna podjetja predstavljajo kar dve tretjini vseh podjetij. Nemško-ameriški avtomobilski koncern Daimler Chrysler je vodilni med 100 evropskimi podjetji, ki največ vlagajo v raziskave in razvoj. Pravi »raziskovalni laboratorij« Evrope so skandinavske države in Irska, medtem ko sredozemske države močno zaostajajo za njimi.

Zaostajanje v tehnološkem razvoju v Evropi zmanjšuje tudi bodoče možnosti zaposlovanja, saj le tehnološki napredek ustvarja nova delovna mesta. Povečanje raziskav je ključni faktor za ustvarjanje novih delovnih mest v Evropi. Za prelivanje novih idej v nove proizvode in storitve je pomemben inovativni duh. Razkorak v inovacijah med EU in ZDA se v zadnjih letih ni zožil. Svetovna tekma spodbujanja vlaganj v raziskave in inovacije narašča. Poleg obstoječih privlačnih področij, kot sta ZDA in Japonska, so prišli novi tekmeci, kot so Kitajska, Indija in Brazilija. Vlaganje v raziskave na Kitajskem raste po za 20 % letno. Obseg tekme je tolikšen, da ne more nobena država članica EU uspeti samostojno, pač pa mora priti do koordinacije med državami članicami, regionalnimi in evropskimi nivoji.

2.1 Globalizacija

Danes se pojem globalizacije uporablja v ekonomiji, politiki in socialnem življenju. Glede na to obstajajo različna pojmovanja, ki jih lahko strnemo v naslednjo pomensko razlago: globalizacija pomeni čedalje tesnejše gospodarsko (proizvodno, komunikacijsko, finančno, prometno) in socialno povezovanje sodobnega sveta na svetovni ravni. Ta proces se je resda začel v gospodarstvu, še posebej v industriji, bančništvu, zavarovalništvu in trgovini, vendar so njegovi vplivi segli tudi na številna področja socialnega življenja (prehrambni načini, moda, potrošništvo, avtomobilizem, TV in filmi, zmanjševanje nacionalnih in regionalnih vplivov).

Najdlje je globalizacija segla v gospodarstvu, kjer so se s sprostitevjo mednarodne trgovine na podlagi »splošnega sporazuma o carinah in trgovini« (GATT – General Agreement on Tariffs and Trade) in ob sodelovanju Svetovne trgovinske organizacije (WTO – World Trade Organization) z odpravo nekaterih finančnih ovir in deregulacijo denarnih trgov ter z zvečano mobilnostjo kapitala izredno pomnožili stiki med proizvajalci na različnih koncih sveta. Po drugi strani je značilno, da so pri širjenju globalizacije nadpovprečno pomembno vlogo odigrale prav proizvodne naložbe. Zaradi njih so prišli do veljave drugačni, »svetovno« naravnani lokacijski faktorji, ki so bili pogosto pglavitni razlog za nadaljnje naraščanje regionalnih razvojnih razlik, za kopičenje bogastva na eni in naraščanje revščine na drugi strani.

Izjemnega pomena za uspešno širjenje globalizacije je bilo formiranje svetovnega informacijskega in telekomunikacijskega omrežja, ki je postalo nepogrešljiva infrastrukturna podlaga (sateliti, internet). Z določenim časovnim zamikom so spremembam na gospodarskem področju sledili premiki v socialni in politični sferi. Tako govorimo o globalizaciji načina življenja, potrošništva in kulturnega življenja. Pri tem imajo pomembno vlogo množični mediji, ki spodbujajo k sprejemanju nekaterih navad v prehrani, oblačenju, preživljanju prostega časa in podobno. Tudi kulturne izmenjave prispevajo k oblikovanju nekakšne »svetovne kulture«, vendar pogosto na škodo lokalne, regionalne ali nacionalne tradicije. V političnem življenju se je s sprejemanjem mednarodno veljavnih pravil in mednarodnega prava začela zmanjševati vloga nacionalnih vlad in parlamentov, krepiti pa so se začele tudi politične integracije.

Danes se vplivi globalizacije občutijo že vsepovsod, vendar so učinki najbolj osredotočeni in opazni na treh območjih: v Angloameriki (Atlantska obala in območje Velikih jezer, Teksas, Kalifornija), Zahodni in Srednji Evropi ter Vzhodni in Jugovzhodni Aziji (Japonska, Tajvan, obmorska Kitajska, Hong Kong, Singapur). V okviru te »triade« poteka največ svetovne proizvodnje, se odvija največ trgovine, finančnih transakcij in prometa in od tod prihaja največ gospodarskih spodbud in inovacij.

2.2 Tehnološke revolucije: podjetništvo

Prihajajoče stoletje bo v primerjavi s prejšnjimi obdobje odločilne vloge znanosti in tehnologije. Bolj kot kdajkoli bodo naložbe v raziskovanje in tehnološke razvojne programe najboljše zagotovilo za prihodnost. Kljub temu, da EU temu cilju že vrsto let namenja razmeroma zelo veliko denarja, še vedno zaostaja za tistimi deli sveta, kjer je tehnološki razvoj hitrejši in se zato tudi uspešneje vključujejo v globalno svetovno gospodarstvo. Manjša evropska učinkovitost naj bi bila predvsem posledica odnosa, ki ga do omenjenega področja kaže večina držav (Kontler-Salamon, 2000, str. 13).

Poleg vlaganj v znanost in tehnologijo so vse bolj pomembna tudi vlaganja v nastanek in razvoj podjetništva, predvsem v manjša in srednja podjetja (v nadaljevanju MSP¹). Potrebno bo spremeniti način mišljenja in odstraniti ovire za ustanavljanje in razvoj novih podjetij. Na tem področju Evropejci zaostajajo za Američani: Evropejcem je zaposlitev pri delodajalcu ljubša od samozaposlitve (Kontler-Salamon, 2000, str. 13). In vendar je zadovoljstvo pri delu večje pri tistih, ki imajo svoje podjetje. Ko Evropejci ustanovijo nova podjetja, se njihovo poslovanje razvija počasneje kot pri ameriških kolegih. Glavni razlog za to so ovire za inovacije, ki vključujejo birokracijo, težave pri pridobivanju denarja za ustanovitev podjetij in visoke stroške za pridobitev patentov.

Vedno bolj se uveljavlja tudi dejstvo, da je poleg zgoraj omenjenih aktualna gonilna sila v gospodarstvu znanje, »gorivo« za to silo pa je učenje. Zato predstavlja vseživljenjsko učenje velik izziv novega stoletja, tako za posameznike kot za organizacije. Pérezova (2002, str. 14) zelo spodbudno govori o lekciji, ki bi se je morali naučiti iz »zgodovinskih zakonitosti«. Avtorica je raziskala tehnološke revolucije, ki so nastopile v zadnjih 250 letih, in odkrila, da so nastop vsake nove gospodarske dobe pospešili veliki tehnološki skoki, ki se kažejo v dveh oblikah:

1. pojav močnih skupkov novih izdelkov in storitev, tudi novih infrastrukturnih omrežij;
2. ustalitev novega tehno-ekonomskega vzorca, katerega značilnosti so: nove generične tehnologije širokega razpona, nova organizacijska načela, različni poslovni modeli in infrastrukture, ki omogočajo nizke stroške.

Carlota Pérez meni, da se človeštvo danes nahaja na »prelomnici« zadnje tehnološke revolucije. Obdobju uvajanja informacijske in komunikacijske tehnologije (ICT), ki poteka zadnjih trideset let, bi lahko sledilo obdobje izvajanja in razcveta celotnega potenciala, ki ga vsebuje zmagovita nova paradigma.

---

¹ MSP so podjetja, ki imajo do 249 zaposlenih, od tega štejemo k mikro podjetjem tista, ki imajo do 9 zaposlenih, k malim tista, ki imajo od 10 do 49 zaposlenih, in k srednjim od 50 do 249 zaposlenih, poleg dodatnih finančnih meril, ki jih ne navajam.

3 LIZBONSKA STRATEGIJA

EU si je postavila cilj postati do leta 2010 najbolj konkurenčno, dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bi bilo sposobno ustvarjati trajno gospodarsko rast, več in boljših delovnih mest in večjo socialno kohezijo. Pot, ki pelje do tega cilja, je znana kot lizbonska strategija.

Spomladi leta 2000 (natančneje 23. in 24. marca) so se v Lizboni, portugalski prestolnici, voditelji vlad držav članic EU dogovorili za združitev vseh naporov za doseg enotnega cilja, da bi se ubranili naglim spremembam v svetu, kjer postajata vedno bolj pomembni informacijska tehnologija in globalizacija. Cilj je ustvariti trajno gospodarsko rast in nova delovna mesta brez negativnega vpliva na okolje ali socialnih neenakosti za prihodnje generacije. Edinstvena misel lizbonske strategije je ustvarjanje rasti na osnovi trajne ekološke, gospodarske in socialne baze. Za uspeh cilja in medsebojno okrepitev so enako pomembne tudi »zdrave« javne finance, uravnotežen zdravstveni sistem in aktivna politika okolja. Evropa seveda ne bo postala najbolj dinamičen in varen kontinent na svetu avtomatično; potrebno je sodelovanje vseh njenih članic. V prilogi 1 so cilji podrobneje opisani oziroma navedeni v številkah.

Kako doseči cilj? Eden temeljnih pogojev za doseganje cilja je **uravnoteženo gospodarstvo**. Obvladovati moramo inflacijo, obrestne mere morajo ostati na zmerni ravni, sprejemljivi za gospodarstvo, ustvarjati moramo večjo produktivnost in več delovnih mest. Povečano trgovanje in enoten trg naj bi zviševala stopnjo gospodarske rasti, ustvarjala nova delovna mesta in prinašala večjo blaginjo. Vztrajna konkurenca bi zniževala cene in vodila k večji ponudbi proizvodov in storitev. Ob tem pridobivajo potrošniki. Čeprav se že nekaj let notranji evropski trg prostorsko povečuje, ima še vedno določene napake. EU na primer še vedno nima skupnega trga za storitve, blagovni trgi pa ne delujejo vselej učinkovito. Informacijska tehnologija se ves čas neobvladovano širi v družbi, v poslovnem sektorju, v državnih agencijah in šolah. To zahteva visoko izobraženo delovno silo in odpira ljudem priložnosti, da gredo s pomočjo vseživljenjskega učenja in usposabljanja v korak z naglimi premiki proti na znanju temelječem gospodarstvu.

Najpomembnejši faktor povečevanja rasti je zagotavljanje dela čim večjemu številu ljudi. V času, ko bo moralo vse več delovno aktivnega prebivalstva podpirati vedno več starejših ljudi in upokojencev, se bodo morale delovne razmere spremeniti tako, da bodo omogočale delo več ženskam in bodo starejše delavce dalj časa ohranjale na trgu delovne sile. Toda ni dovolj le večje število delovnih mest, pomembno je, da so ta tudi boljša z vidika pomembnosti delovnega okolja in varnosti. Rast, ki vodi v povečevanje neenakosti in pomanjkanje varnosti, dolgoročno ne more biti trajna. Pomemben del lizbonske strategije je zato usmerjen v to, da države članice EU omejujejo socialno vrzel in dosegajo večjo socialno kohezijo. Rast in razvoj morata biti trajnostna; ne smemo dopustiti, da se neobnovljivi viri izčrpajo in izrabijo

na račun prihodnjih generacij. To pomeni vključevanje ekološkega načina razmišljanja v vsa področja družbe.

Uspeh EU pri doseganju tega cilja bo določil kakovost življenja njenih prebivalcev, delovnih razmer njenih delavcev ter splošno konkurenčnost njenih gospodarskih panog. Gospodarski uspeh EU je odvisen od odločitve za rast in napredek, ki ju je mogoče doseči z znanjem, inovativnostjo, zagotovitvijo delovnih mest ter z vzpostavitvijo družbenih razmer, ki bodo dale možnost za gospodarski razvoj v prihodnosti.

Prvi del lizbonske strategije se navezuje na podjetnost in inovativnost, kar je posebej zapisano v dokumentu **Small Business Chapter**. Le z ustvarjanjem bolj podjetne in inovativne Evrope je namreč mogoče doseči začrtan cilj. **Green Paper on Entrepreneurship** je drugi pomembni dokument, ki sooblikuje napovedane cilje lizbonske strategije. Evropa mora vzgajati podjetniško upravljanje na učinkovitejši način. Potrebuje več novih podjetij, ki hrepenijo po žetvi koristi od odpiranja trgov, in takih, ki se lotevajo ustvarjalnih in inovativnih dejavnosti v večjem obsegu. Naslednji dokument, **Action Plan**, je osredotočen na vidike, ki so med pomembnejšimi za MSP. Gre za nova stališča v izobraževanju, učenju oziroma pridobivanju delovnih izkušenj, lažjega dostopa do inovativnosti in boljše javne uprave.

3.1 Listina o malih podjetjih

Manjša podjetja so ogrodje evropskega gospodarstva in predstavljajo glavni vir delovnih mest in osnovo za uresničevanje poslovnih idej. Evropski napor za doseg napovedi novega gospodarstva bodo uspeli le, če bo podjetništvo na prvem mestu. Na drugi strani so prav manjša podjetja najbolj občutljiva na spremembe v poslovnem okolju, saj so prva prizadeta z učinki pretirane in birokratske zakonodaje. In so prva, ki uspejo od pobud preko zmanjšane birokracije doseči uspeh.

V Lizboni so postavili cilj, da naj bi EU postala najbolj konkurenčno in dinamično gospodarstvo na svetu, ki bo temeljilo na znanju in bo sposobno vzdrževati trajno gospodarsko rast, več in boljših delovnih mest ter večjo socialno kohezijo. EU mora namreč ostati pomemben iskani partner za sodelovanje in ne sme izgubiti svojega svetovno političnega pomena v svetovni mreži. Zato je Evropski svet 13. 6. 2000 objavil listino o malih podjetjih in jo 19.–20. junija 2000 tudi potrdil. Manjša podjetja moramo šteti za glavni vir inovacij, novih zaposlitev in kot del družbene ter lokalne integracije v Evropi. Zaradi tega je potrebno v vseh državah in na enotnem trgu EU ustvariti kar najboljše možno okolje za manjša podjetja in podjetništvo.

3.1.1 Načela

Načela listine o malih podjetjih izhajajo iz spoznanj podjetniške teorije in razvojne prakse MSP. Z njimi:

- se priznavajo dinamične zmogljivosti malih podjetnikov kot odgovor na nove tržne potrebe in zagotavljanja novih delovnih mest;
- se poudarja pomembnost malih podjetnikov pri zasledovanju družbenega in regionalnega razvoja;
- je potrebno spoznavati podjetništvo kot dragocene in produktivne življenjske veščine, na vseh stopnjah odgovornosti;
- je primerno, da se uspešna podjetja ustrezno nagradi;
- se izraža vse večja vrednost znanja, izvrševanja in fleksibilnosti v novem gospodarstvu.

Položaj manjših podjetij v EU se lahko izboljša z aktivnostmi, ki spodbujajo podjetništvo, vrednotijo obstoječa razmerja, itd. Potrebna je prilagoditev aktivnosti manjšim podjetjem in upoštevanje njihovih potreb pri oblikovanju politike. Aktivnosti, ki so pri tem nujne, so:

- okrepiti duh inovativnosti in podjetništva, ki zagotavlja evropskemu poslovnemu svetu, da se sooči z izzivi;
- doseči pravno, finančno in izvršilno podlago za vodenje podjetniških aktivnosti in pridobiti status podjetnika;
- olajšati dostop do najboljših raziskav in tehnologije;
- izboljšati dostop do finančnih virov, prilagojenih življenjskemu ciklu podjetja;
- neprestano izboljševati delovanje EU, da bo ponujala najboljše pogoje za razvoj podjetništva na svetu;
- poslušati glas malega podjetništva.

3.1.2 Načrt delovanja

S potrditvijo te listine se članice EU obvezujejo, da bodo usklajeno delovale na desetih temeljnih področjih, ki upoštevajo potrebe malih podjetij.

(1) Izobraževanje in usposabljanje za podjetništvo: Evropa naj bi gojila duh podjetništva in razvijanja novih spretnosti, veščin. Splošnega znanja o poslovanju in podjetništvu naj bi se naučili v šolah, in sicer na vseh ravneh šolanja. Posebne oblike povezave izobraževanja in poslovne prakse naj bi bile potrebne sestavine izobraževalnega programa v srednjih in višjih šolah ter na univerzah. Mlade podjetnike, ki se trudijo uspeti, je potrebno spodbujati in jim pomagati, obenem pa razvijati primerne izobraževalne programe za managerje manjših podjetij.

(2) Cenejši in hitrejši začetki: stroški ustanavljanja novih podjetij naj bi se znižali na raven konkurenčnih po svetu. Spodbujati je potrebno države z zamudnimi in težavnimi postopki za

registracijo novih podjetij, da bi posnemale prakso držav z učinkovitimi postopki. Slednji pa naj bi širili možnost internetne registracije novih podjetij.

(3) Boljše zakonske rešitve: stečajni zakoni naj bi sledili dobri praksi. Učenje na primerih najbolj učinkovitih držav lahko vodi k izboljšavam tekoče prakse v EU. Na državni in na ravni EU so potrebni novi predpisi za ocenjevanje vpliva zakonodaje na manjša podjetja in podjetnike. Kjer koli je možno, naj bi poenostavili nacionalna in evropska pravila. Vlade naj bi sprejemale administrativne rešitve, ki so »prijazne« uporabnikom. Na ta način bi manjša podjetja oprostili določenih predpisanih obveznosti, Evropska komisija pa bi v tem kontekstu lahko poenostavila zakonodajo o konkurenci in tako zmanjšala njihovo breme.

(4) Razpoložljivost izobražene in izkušene delovne sile: potrebno je razvijati izobraževalne institucije, ki naj bi vključevale notranje oblike učenja. Tako bi se zagotovila ponudba izobraženih ljudi, prilagojena potrebam malih podjetij. Vse bolj pa je pomembno vseživljenjsko učenje oziroma izobraževanje ter svetovanje.

(5) Izboljšanje dostopa do interneta: državna oblast naj bi pospeševala elektronsko komuniciranje z malimi podjetji, ki bi lahko dobivala nasvete, posredovala prošnje, urejala davčne objave ali prejemale preproste informacije v elektronski obliki, kar bi omogočalo hitrejše in cenejše komuniciranje.

(6) Boljše izkoriščanje tržnih položajev: manjšim podjetjem lahko koristijo reforme evropskega gospodarstva. EU in države članice si morajo zato prizadevati za izpolnjevanje reform, katerih cilj je razviti Unijo v smeri resničnega enotnega notranjega trga, za prijaznost do uporabnikov (manjša podjetja) in za oblikovanje ključnih področij za razvoj malega podjetništva, kot so elektronsko trgovanje, telekomunikacije, učinkovita javna storitvena podjetja, javna preskrba in mednarodni plačilni sistem. Evropska in nacionalna konkurenčna pravila morajo odločno zagotavljati manjšim podjetjem enako možnost vstopa na nove trge in tekmovanja po poštenih pogojih.

(7) Davčne in finančne zadeve: davčni sistemi bi morali biti prilagojeni posebnostim podjetništva. Spodbujali naj bi ustanavljanje novih podjetij, bili naklonjeni širitvi malega podjetništva in ustvarjanju delovnih mest, poleg tega naj bi olajšali rast, razvoj in nasledstvo v manjših podjetjih. Podjetniki potrebujejo za uresničevanje svojih načrtov finančna sredstva. Da bi se dostop malih podjetnikov do finančne pomoči izboljšal, je potrebno:

- identificirati in odpraviti ovire pri ustvarjanju vseevropskega kapitalskega trga in razviti akcijske načrte za razvoj finančne pomoči;
- z oblikovanjem ustreznih pogojev dostopa do kreditov in tveganega kapitala izboljšati odnose med bančnim sistemom in malimi podjetniki;
- izboljšati dostop do strukturnih skladov in pospešiti pobude Evropske investicijske banke za povečanje dostopnosti sklada novim in visoko-tehnološkim podjetjem, ki vsebujejo instrumente učinkovitega vrednotenja potenciala podjetij.

(8) Okrepitev tehnološke zmogljivosti manjših podjetij: obstoječe programe, katerih cilj je pospeševanje širjenja tehnologije med malimi podjetji, je potrebno okrepiti, in sicer tako, da bodo sposobna identificirati, izbrati in usposobiti pravo tehnologijo. Naslednji korak je pospeševanje tehnološkega sodelovanja med podjetji različnih velikosti (posebno med evropskimi manjšimi podjetji), razvijanje učinkovitejših programov raziskovanja, zasnovanih na komercialni uporabi znanja in tehnologije, razvijanje in prilagajanje sistemov kakovosti za male podjetnike. Pomembno je, da se zagotovi enotni evropski patent, ki bo na voljo in brez težav dostopen manjšim podjetjem. Potrebna je velika spodbuda malih podjetnikov za vključevanje v medpodjetniško sodelovanje na lokalni, državni, evropski in mednarodni ravni, ki naj bi bilo vsaj tako dobro kot je sodelovanje med malimi podjetji in visokošolskimi ter raziskovalnimi institucijami. Dejanja na državni in regionalni ravni naj bi težila k razvijanju podjetniških grozdov oziroma skupin, in pri čemer naj bi pomagalo medmrežje, vseevropsko sodelovanje med malimi podjetniki s povečano uporabo informacijske tehnologije, z boljšo prakso, s širjenjem sporazumov o sodelovanju in podpiranjem sodelovanja malih podjetnikov za izboljšanje njihovih sposobnosti vključevanja v vseevropske trge in za širitev njihovih aktivnosti v države tretjega sveta.

(9) Uporaba uspešnih modelov e-poslovanja in razvoj specializirane pomoči malim podjetnikom: komisija in države članice naj bi spodbujale male podjetnike k uveljavitvi najboljših praks in uporabi takšnih modelov poslovanja, ki omogočajo uspešnost v novem gospodarstvu. Aktivnosti držav članic in EU naj bi se navezovala na zagotavljanje informacij in nudenja sistemov pomoči pri spletnem poslovanju. Informacije naj bi bile dostopne in razumljive ter ustrezne potrebam poslovanja. Dostop (tudi preko spleta) do vodstva in pomoči mentorjev ter izraba vseevropske raziskave o stanju v MSP pa so nadaljnje aktivnosti, ki naj bi jih zagotovila EU in njene članice.

(10) Razvoj močnejšega, učinkovitejšega zagovarjanja interesov malih podjetnikov v EU in na državni ravni: potrebna je začetna ocena, kako so interesi malih podjetnikov zastopani na državni ravni in ravni EU (zbornični sistem), vključno preko družbenega dialoga. V skladu z omenjenimi cilji naj bi uporabljali odprt način sodelovanja z državnimi politikami razvoja podjetništva. Napredek naj bi ocenili enkrat letno (na spomladanskem srečanju) na podlagi evropskega poročila o relevantnih uspehih in problemih. Z uporabo učinkovitih pokazateljev napredka v času in v primerjavi z najboljšimi na svetu pa naj bi okrepili razumevanje procesov. Z iskanjem boljše prakse bi vplivali na MSP in njihov dolgotrajni razvoj.

3.2 Zelena knjiga o podjetništvu

3.2.1 Ozadje dokumenta

Sredi prejšnjega stoletja so ekonomisti napovedovali prevlado velikih podjetij. Velikost je bila nujna predvsem za tri stvari: pridobivanje ekonomije obsega, nastop na tujih trgih in hkrati prilagajanja predpisom ter novim priložnostim v tehnologiji. V letih med 1960 in 1970 so

imele dominantno vlogo gigantske korporacije. Od takrat se je trend zaradi novih smeri tehnološkega razvoja začel spreminjati. Velika podjetja so začela s prestrukturiranjem, prepuščanjem določenih aktivnosti v podjetju drugim izvajalcem, zmanjševanjem števila zaposlenih, itd. Število samostojnih podjetnikov v državah OECD (Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj) se je v letih 1972–1998 povečalo iz 29 na 45 milijonov (Green Paper, 2003, str. 4).

Strukturne spremembe v gospodarstvu so povzročile premik konkurenčnih prednosti na aktivnosti, ki temeljijo na znanju. Globalizacija je povzročila večji pritisk na konkurenco v proizvodjalnih podjetjih z visokimi stroški, kar je vodilo k selitvi proizvodnih obratov v države z nižjimi stroški² in k povečevanju produktivnosti s tehnološkimi novostmi. Medtem se informacijska in komunikacijska tehnologija razširjata na nove trge z osebnimi računalniki, programsko opremo in komunikacijsko-informacijskimi storitvami, ki povzročajo revolucijo proizvodjalnih procesov v mnogih industrijah ter rast storitvenega sektorja.

Te spremembe vodijo k novim priložnostim za ustvarjanje podjetniškega duha, zlasti v storitvenem sektorju. Povečana zapletenost proizvodnih procesov zahteva raznolikost specializiranih inputov, ki pa jih nižji stroški prenašanja znanja skozi čas relativno precenijo. Povečanje odprtosti trgov dovoljuje podjetjem v tržnih nišah, da delujejo na širšem evropskem ali celo svetovnem prostoru, kar odpira prostor rastočim MSP.

Zmožnost, prilagajati se gospodarskim spremembam, je pglavitna za konkurenčnost. Leta 2000 so voditelji vlad držav članic EU definirali cilje v zvezi z zaposlenostjo, gospodarsko rastjo in socialno kohezijo. V letu 2001 so sprejeli strategijo enakomernega razvoja in k lizbonski strategiji dodali novo, okoljevarstveno postavko. Svet Evrope je spoznal potrebo po radikalni preobrazbi gospodarstva, predvsem s ciljem, da bi do leta 2010 ustvarili 15 milijonov novih delovnih mest (Green Paper, 2003, str. 4). Osnova za doseganje ciljev je seveda primerno okolje za ustvarjanje in razvijanje poslovanja. Spoznali smo že Listino za mala podjetja, v kateri Svet priporoča malim podjetnikom, da izkoristijo znanje v gospodarstvu. Evropska Komisija je na tem področju razvila izhodišče vključno z letnimi poročili držav članic o uresničevanju ciljev, poročilom o aktivnostih malih podjetij, itd. Leta 2002 je oblikovala poročilo o industrijski politiki razširjene Evrope in dosegla dogovore v dokumentu o podjetništvu, imenovanem Zelena knjiga. Na spomladanskem srečanju v Barceloni leta 2002 je Svet naklonil pozornost predstavitvi tega dokumenta (Green Paper on Entrepreneurship), pomembnost podjetništva pa je naslednjo pomlad ponovno potrdilo poročilo Sveta Evrope. V njem so posebna mesta zavzele investicije v oglaševanje, delovna mesta in rast s pomočjo znanja, inovacij in poslovne dinamike (Green Paper, 2003, str. 4).

---

² Med leti 1991 in 1995 se je zaposlenost v predelovalni industriji v nemških obratih znižala za več kot 1,307.000 medtem ko se je v tujih podružnicah povišala za več kot 189.000 (Green Paper, 2003, str. 4).

3.2.2 Dinamika podjetništva

3.2.2.1 Pojmovanje podjetništva

Zelena knjiga razume podjetništvo kot multidimenzionalen pojem, ki se lahko uporablja v različnih kontekstih (gospodarskih ali drugih) in v vseh tipih organizacij. Zelena knjiga se osredotoča na podjetništvo znotraj poslovnega konteksta. Podjetništvo vključuje motivacijo in zmogljivost vsakega posameznika, neodvisno ali brez organizacije, da se poistoveti s priložnostjo in jo zasleduje s ciljem proizvesti novo vrednost in doseči poslovni uspeh. Pomeni tudi ustvarjalnost in inovativnost, ki sta ključni za sodelovanje na obstoječih trgih, za spremembe na trgih ali celo za ustvarjanje novih trgov. Preoblikovanje poslovne ideje v uspešno podjetje zahteva sposobnost kombiniranja ustvarjalnosti in inovativnosti z znanji managementa in prilagoditve posla optimalnemu razvoju v vseh fazah njegovega življenjskega cikla.

Podjetništvo temelji na ljudeh, njihovih izbirah, aktivnostih za nove začetke, prevzeme, itd. Enostavno gre za ustvarjanje poslovanja oziroma poslov, ki vključuje tudi sodelovanje ljudi pri postavljanju strategij podjetja ter njihovo soustvarjanje. Podjetniki so raznovrstni ljudje z različnimi življenjskimi potmi. Skupni so jim znani tradicionalni vzorci podjetniškega obnašanja in osrednje značilnosti kot so: sprejemanje tveganja, samostojnost, samouresničevanje, itd. Podjetništvo se lahko pojavi povsod, v katerem koli sektorju ali načinu poslovanja. To velja za samostojne podjetnike, podjetja potrebne velikosti in na kateri koli stopnji njihovega življenjskega cikla, od začetne rasti do zrelosti, prestopov in izstopov, do ponovnih začetkov, skratka, ni omejeno le na mala podjetja.

Podjetništvo je relevantno za podjetja v vseh sektorjih, tehnološkem ali tradicionalnem, za mala ali velika podjetja in za različne lastniške strukture, kot so družinska podjetja, borzno kotirajoča podjetja, podjetja tipa družbenega oziroma socialnega profitništva (zadruga, združenja, fundacije) ali neprofitne organizacije, ki ponavadi vključujejo pomembne gospodarske dejavnosti. Raziskave GEM (Global Entrepreneurship Monitor) kažejo, da okoli 7 % novih podjetnikov s svojim uspešnim poslovanjem kreira pomemben delež nove tržne niše ali gospodarskega sektorja, medtem ko 70 % novih podjetnikov zagotavlja proizvode in storitve na že obstoječih trgih, kjer obstaja že znatna konkurenca.

Podjetništvo je miselnost in proces ustvarjanja in razvijanja gospodarskih aktivnosti s kombiniranjem prevzemanja tveganja, ustvarjalnosti in inovativnosti s strani managementa, znotraj nove ali obstoječe organizacije (Green Paper, 2003, str. 6).

3.2.2.2 Razlogi za pomen podjetništva

Veliko zaslugo pri ustvarjanju delovnih mest in njihovem vse večjem številu lahko pripišemo podjetništvu. Glavni ustvarjalci delovnih mest so vse bolj nova in mala podjetja. Države, ki

dosežejo večjo rast podjetniških aktivnosti, dosežejo znižanje stopenj brezposelnosti. Najpomembnejši delež k ustvarjanju delovnih mest so v 90. letih prispevala hitro rastoča podjetja. Na Nizozemskem so na primer v letih med 1994 in 1998 hitro rastoča podjetja prispevala 60 % rasti zaposlenosti znotraj obstoječih podjetij. V ZDA je med leti 1993 in 1996, 350.000 hitro rastočih podjetij, izmed vseh od 6 milijonov ameriških podjetij z zaposlenimi, ustvarilo kar dve tretjini vseh novih delovnih mest (Green Paper, 2003, str. 6). Raziskave kažejo pozitivno povezanost podjetništva in gospodarske rasti, kljub temu da na rast BDP vplivajo še številni drugi dejavniki. Podjetništvo lahko prispeva tudi k ohranjanju gospodarske in socialne kohezije v razvojno zaostalih območjih in tako stimulira gospodarske aktivnosti in ustvarja nova delovna mesta oziroma vključuje nezaposlene ljudi v delovni cikel.

Podjetništvo je ključno za konkurenčnost. Novonastala ali preoblikovana obstoječa podjetja so vir rasti produktivnosti. To povečuje pritisk konkurence, kar se odraža na ostalih podjetjih, ki reagirajo z izboljšanjem učinkovitosti ali vpeljavo novosti. Povečana učinkovitost in uporaba novosti znotraj podjetij, organizacij, procesov, proizvodov ali storitev povečuje moč konkurence v gospodarstvu kot celoti. To prinaša potrošnikom koristi, kot so večja izbira in nižje cene.

Podjetništvo odpira posameznikom nove možnosti. Zaposlenost ne pomeni le poti k zaslužku, vse pomembnejši so tudi drugi vidiki, kot so varnost, stopnja samostojnosti, raznolikost delovnih nalog in zanimanje za neko delo. Vstop v višje dohodkovne razrede omogoča ljudem poleg zadovoljitve »večjih potreb« tudi samouresničevanje neodvisnost, večjo samozavest, itd. V raziskavi britanskih gospodinjev so ugotovili, da ljudje poleg materialne motivacije (denar in status) izbirajo možnost postati podjetnik kot način samozadostitve (svoboda, samostojnost in izziv). Za tiste, ki nimajo možnosti najti običajne službe glede na svoje želje, pomeni izbira postati podjetnik delno ali popolno ekonomsko nujo. Poleg tega lahko ustvarja podjetniku tudi upanje po boljšem družbenem in ekonomskem položaju.

Delovno zadovoljstvo je med podjetniki večje kot med zaposlenimi. Raziskava (Entrepreneurship, 2002) je pokazala da je 33 % samostojnih podjetnikov brez drugih zaposlenih in 45 % samostojnih podjetnikov z zaposlenimi zelo zadovoljnih z delovnimi dosežki, nasproti zaposlenim, katerih odstotek se giblje le okoli 27. Podjetništvo je pomembno tudi za širši družbeni interes. Podjetniki so gonilna sila tržnega gospodarstva. Njihovi dosežki prinašajo družbi premoženje, delovna mesta in pestrost izbire za potrošnike. Kot odgovor na povečana pričakovanja ljudi in z upoštevanjem vpliva podjetniških aktivnosti na družbo in okolje, so mnoga velika podjetja začela prostovoljno vključevati družbene in okoljevarstvene zadeve v svoje podjetniško delovanje. Odgovorno poslovno delovanje namreč podpira podjetniški uspeh. Takšno obnašanje naj bi vsebovalo na primer sporazum o proizvodnji okolju prijaznih izdelkov, o načinih proizvodnje, ki so okolju prijazni (upoštevanje »eko-učinkovitosti«), ali upoštevanju potreb potrošnikov in delovanju na potrošniško prijazen način. MSP prikazujejo »odgovorno podjetništvo« na bolj neformalen način, toda zagotavljajo osnovne temelje za številne skupnosti.

Podjetništvo ima lahko pozitivno vlogo pri razdelitvi bogastva, pri izobraževanju in učinkoviti izrabi zdravstvenih storitev. Družbeno gospodarstvo spodbuja ustvarjanje novih storitev, povečevanje inovacij in večjo usmerjenost k strankam. Na takšen način lahko širimo obseg javnih storitev za potrošnike.

3.2.2.3 Podjetniške možnosti in vrzeli v EU

Da bi odgovorili na vprašanje, kako EU izvaja podjetništvo, se moramo ozreti tako na stališča ljudi do podjetništva oziroma na dejansko število podjetnikov, kot tudi na dinamiko podjetniških aktivnosti in samo podjetniško delovanje. Rezultati raziskav na teh področjih, opisani v nadaljevanju, kažejo na vrzeli v evropskem podjetništvu.

(1) Preference ljudi do samozaposlenih: po podatkih Eurobarometra (Entrepreneurship, 2002) imajo Evropejci raje status zaposlenega (teh je 50 %) kot samozaposlenega. V južni Evropi, na Irskem in v Veliki Britaniji so preference do samozaposlenih sorazmerno ugodne, saj dosegajo do 67 %, medtem ko je povprečje za EU komaj okoli 45 %. Za primerjavo naj navedem razmere v ZDA, ki so obratne. Status samozaposlenega preferira kar 67 % medtem ko je 29 % ljudi raje zaposlenih.

(2) Vključevanje ljudi v podjetništvo: težnja ljudi, da bi postali podjetniki, vključno s samozaposlenimi in lastniki podjetij, je v Evropi zelo različna, od 6 % v Nemčiji in v Luksemburgu, do 13 % v Španiji, 15 % na Portugalskem in preko 18 % v Grčiji in Italiji. Za primerjavo naj navedem, da je ta odstotek v ZDA višji od 10.³ O vključevanju prebivalcev EU v nove podjetniške pobude poroča Eurobarometer, in sicer da jih trenutno 4,5 % vstopa v svet podjetništva, s poslom pa se jih je ravno začelo ukvarjati od 6 % v Veliki Britaniji in na Irskem, do manj kot 2 % v Franciji. Neverjetno visoka je ta stopnja v ZDA, kjer dosega celo 13 %. Več kot dvakrat manj Evropejcev kot Američanov je vložilo svoje napore, da bi začeli s poslovanjem.

(3) Dinamika podjetništva: kljub dokazom, ki ocenjujejo podobne stopnje vstopnih in izstopnih davkov v podjetjih nekaterih držav v EU in v ZDA, je v Evropi manj podjetniške dinamike. Ameriška podjetja so na začetku poslovanja v povprečju manjša od evropskih, toda rast zaposlenih v uspešnih novih podjetjih je v ZDA večja v začetnih letih, takoj po vstopu. V ZDA se podjetniki pojavijo v začetku v manjšem obsegu, če pa so uspešni, se razširijo hitro, medtem ko se v Evropi veliko idej sploh ne uresniči, saj so njihove možnosti vprašljive, še preden se testirajo na trgu.⁴ Tudi Eurobarometer dokazuje, da se kar 46 % Evropejcev strinja z izjavo, »da ne bi začeli s poslovanjem, če bi bilo prisotno tveganje za neuspeh«, nasproti Američanom, kjer tako razmišlja le 25 %. Za ilustracijo rasti podjetniške dinamike v ZDA navedimo: v letu 1960 bi trajalo 20 let, da bi zamenjali eno tretjino podjetij na seznamu

---

³ Podjetniki kot odstotek delovne sile. Podjetniki so opredeljeni kot lastniki poslov, izključujoč neplačane družinske delavce, delavce, ki opravljajo delo kot sekundarno dejavnost in lastnike v kmetijskem sektorju.

⁴ Analiza vključuje 8 držav članic EU, ZDA in Kanado (Green Paper, 2003, str. 8).

največjih 500, medtem ko bi v letu 1998 za to potrebovali le 4 leta. Nadalje, 8 izmed danes največjih 25 podjetij v ZDA v letu 1960 sploh še ni obstajalo ali so bila zelo majhna, medtem ko je za Evropo značilno, da so velika podjetja iz leta 1998 kot taka obstajala že leta 1960 (Green Paper, 2003, str. 9).

(4) Ustvarjanje delovnih mest: kljub naporom za zniževanje stopnje brezposelnosti z 11 % v zgodnjih 90. letih prejšnjega stoletja in razlikovanju stopenj med državami članicami je povprečna stopnja brezposelnosti (7,4 %) še vedno glavna tema. V drugi polovici 90. let so vse države članice dosegle pozitivno letno stopnjo ustanovljenih podjetij (Business Demography in Europe, 2002), kar je tudi cilj nadaljnjega razvoja. V začetku 90. let prejšnjega stoletja je bilo 19 % srednje velikih ameriških podjetij razvrščenih v razred hitro rastočih, v primerjavi s povprečjem šestih evropskih držav, kjer je bil ta odstotek 4 %. Mednarodna primerjava hitrorastočih podjetij jih definira kot podjetja, ki podvajajo dobiček v določenem obdobju, v odstotku od vseh srednje velikih podjetij.

Stališča ljudi do vključenosti v podjetništvo se po državah članicah EU razlikujejo, razlike pa se kažejo tudi med posameznimi območji. V povprečju EU nima izrazite težnje k podjetništvu, čeprav se naklonjenost ljudi v EU do razvoja novih podjetniških iniciativ še vedno lahko izboljša. V primerjavi z ZDA je v EU prisotna manj dinamike. Evropejci niso tako vpleteni v nove podjetniške začetke kot Američani, pa tudi evropska nova podjetja ne rastejo tako hitro kot v ZDA.

EU ima trajno visoko stopnjo brezposelnosti, kar pa za nekatere države članice pomeni večji problem oziroma pritisk kot za druge. Rešitev bi bila v boljšem izkoriščanju možnosti ustvarjanja delovnih mest kot rezultat podjetniških aktivnosti. Poleg spodbujanja novih podjetniških začetkov, so rešitev razvojne možnosti obstoječih podjetij v EU. MSP so namreč jedro evropskega gospodarstva, zagotavljajo razvoj in stalnost delovnih mest. Po podatkih vseevropske raziskave o stanju v MSP, je izmed približno 20 milijonov MSP v Evropi približno 30 % izjavilo, da je rast njihova glavna prioriteta.

3.2.3 Možnosti politike za podjetništvo

Politika lahko prispeva k razvoju podjetniške aktivnosti. GEM poroča, da kljub pomembnemu vplivu makroekonomskih pogojev na podjetniške ravni, vrstni red teh ravni v državah ostaja relativno stabilen, in ocenjuje, da imajo vpliv tudi trajne značilnosti držav. EU je zasnovala strategijo makroekonomske politike, usmerjene v rast in stalnost, ki sta potrebni za ustvarjanje okvirnih pogojev za podjetniške začetke. Svét je objavil letni dokument »Broad Economic Policy Guidelines«, ki je namenjen politikam držav članic. V letu 2002 so poudarili pospeševanje podjetništva s spodbudnim davčnim in zakonodajnim okoljem za nova in obstoječa podjetja, sprememb pravil o solventnosti in ustanavljanju učinkovitih finančnih trgov (Green Paper, 2003, str. 10).

Poleg ekonomskih priložnosti je prisotnih mnogo drugih faktorjev, ki vplivajo na posameznikovo odločitev, da začne s poslovanjem, ali na stremljenje podjetnika k prevzemanju tveganja oziroma širitvi. Več ekonomskih priložnosti ne vodi avtomatsko k večjemu podjetništvu, saj je odvisno tudi od preferenc ljudi, njihovih zmožnosti in alternativ, ki so na voljo. Celo posamezniki, ki se štejejo za podjetnike, še vedno tehtajo prednosti in slabosti podjetništva proti koristim in varnosti, ki jo že imajo v siceršnji zaposlitvi.

Spodbudno stališče za pospeševanje podjetništva mora delovati na treh ravneh – posameznik, podjetje in družba.

1. Da bi motivirali posameznike, da postanejo podjetniki, se morajo najprej zavedati koncepta »podjetništva«, kar naj bi bila zadostno privlačna izbira. Imeti morajo prave veščine, da znajo pretvoriti priložnosti v uspešne posle.
2. Za razvoj podjetniških priložnosti v uspešna podjetja so bistvenega pomena pogoji za delovanje, ki naj bi podjetjem dovoljevali rast in razvoj in ki ne bi povzročali krčenja ter prenehanja delovanja.
3. Podjetniške aktivnosti so odvisne od pozitivne ocene podjetnikov v družbi. Podjetniški uspeh naj bi družbe vrednotile pozitivno, kot znamenje zmanjšane pomanjkanja.

Politika podjetništva sledi cilju povečevanja podjetnikove vitalnosti z motivacijo in oskrbovanjem podjetnikov s potrebnimi veščinami. Ključno za podjetja pri ustanavljanju, prenehanju delovanja, prevzemih ali v trenutkih, pomembnih za preživetje, je poslovno okolje.

3.2.3.1 Poti do večjega števila podjetnikov

(1) Odpravljanje vstopnih ovir: Evropejci kljub preteklim dosežkom še vedno menijo, da so administrativne ovire poglobitve pri začetku poslovanja. Nova podjetja imajo težave pri rasti v zgodnji fazi, ko potrebujejo največ finančnih sredstev. Porazdelitev tveganja med javnim in privatnim sektorjem lahko poveča možnost financiranja. Anketa Eurobarometra med Evropejci o njihovih pogledih na ovire pri vstopu v poslovanje kaže, da se jih 69 % strinja s tem, da so obstoječi administrativni postopki zapleteni, 76 % pa jih meni, da je problem predvsem v pomanjkanju finančnih sredstev.

Administrativnim postopkom za ustanavljanje podjetij so v EU namenili večjo pozornost. Študija, ki so jo izvedli, kaže časovne okvire, potrebne za začetek poslovanja. Povprečen čas ustanavljanja zasebnega podjetja je 12 delovnih dni in 24 dni za gospodarsko družbo, vendar pa se ta čas še vedno skrajšuje. Nekaj držav članic že ima začrtane poti za zmanjšanje stroškov ustanovitve podjetja in krajšanje časa. Cilj prihodnjega napredka je zmanjšanje številnih postopkov, kontrolnih točk, oblik, licenc, potrebnih dovoljenj in stroškov (Green Paper, 2003, str. 11).

Na Portugalskem imajo na primer centre za opravljanje vstopnih formalnosti, ki že od leta 1997 olajšujejo registracijo novih podjetij. Centri vključujejo vse predstavnike upravnih oddelkov, ki so odgovorni za različne formalnosti, ki so potrebne za registracijo novega podjetja. Bodoči podjetniki se lahko neposredno na centru pozanimajo o čemer koli. Tudi procesi registracije so poenostavljeni. Kot rezultat tega je krajši čas ustanovitve podjetja za več kot 80 % v primerjavi z leti okoli 1990. Portugalska se je obvezala, da bo čas v letu 2003 še znižala.

Glavna ovira novih podjetnikov ostaja dostop do finančnih sredstev. Eni se nagibajo k različnim bančnim posojilom, drugi k iskanju tveganega kapitala. Banke seveda zahtevajo pozitivno oceno poslovanja v prihodnosti, česar pa nova podjetja, posebno tista, ki temeljijo na znanju, v splošnem nimajo. Poleg bančnih posojil bi morala imeti nova podjetja boljši dostop do alternativnih virov financiranja. Poleg tveganega kapitala bi se morale širiti možnosti neformalnih finančnih virov, kot so družina, prijatelji ali poslovni angeli. Razdelitev tveganja med banke in investitorje iz privatnega sektorja ter javne finančne organizacije, specializirane za MSP, je najučinkovitejša pot uporabe redkih javnih virov, ki dokazuje njihovo uspešnost ter povečuje uspešnost poslovnih začetkov.

(2) Tveganje in nagrade: v Evropi tveganja, povezana s podjetništvom, niso primerno nagrajena s pričakovanim plačilom. To ugotavljamo v pregledu bilance tveganj in nagrad, povezanih s podjetništvom. Podjetniški neuspehi vplivajo tudi na podjetnika. Plačevanje preostalih dolgov lahko traja v nedogled, bankroti lahko privedejo do izgube nepremičnin in so povod za številne težave. Takšne posledice so upravičene v primeru goljufij in nepoštenosti, toda poslovni neuspeh je del gospodarskega življenja in skladno s tem podjetniški stečaji zaradi tržne nekonkurenčnosti. Zakon o nesolventnosti bi bil lahko ocena za zmanjšanje ovir za ustanavljanje za poštene podjetnike. To naj ne bi spremenilo interesov upnikov, ki lahko povečajo njihov odpor do investiranja v manjša in nova podjetja.

(3) Zakon o nesolventnosti: Belgija je prilagodila svojo zakonodajo tako, da dovoljuje podjetnikom v primeru začasnih težav, da poskušajo rešiti poslovanje ali da v čim krajšem času likvidirajo podjetje, ki ni sposobno preživeti. Sodišča lahko razglasijo podjetnike, ki so bankrotirali na pošten način, za opravičene in jim dovolijo ponoven začetek poslovanja.

(4) Zmanjševanje stroškov podjetništva: francoska vlada namerava pospešiti preobrazbo iz delavcev v podjetnike. Aktivnost, ki je del obširne pobude za izboljšanje podjetniške ustvarjalnosti, vključuje ukrepe za zmanjševanje ovir pri vstopu zaposlenih v svet podjetništva, najsibo neodvisno ali s pomočjo delodajalca. Gre tudi za odpravo diskriminatorne finančne in družbene odgovornosti, ki naj bi jo nosil novonastali podjetnik še vedno s statusom zaposlenega.

Po podatkih Evrobarometra iz leta 2001 bi dvakrat več Evropejcev raje prevzelo obstoječe podjetje kot ustanovilo novo. Prevzemanje podjetja je namreč privlačna alternativa, ki

vključuje manjše tveganje. Na primer: v Avstriji preživi 96 % uspešnih poslovnih prevzemov vsaj prvih 5 let po prevzemu, v primerjavi s 75 % preživetjem novonastalih podjetij.⁵ Približno ena tretjina podjetij v EU bo v naslednjih 10 letih potrebovala nove lastnike zaradi upokojitve dosedanjih ali iz drugih razlogov. To bo zagotovilo mnogo priložnosti za prevzemanje obstoječih podjetij.

(5) *Iskanje in spodbujanje zmogljivosti in sposobnosti:* izobraževanje in usposabljanje ljudi in zaposlenih naj bi z upoštevanjem prave miselnosti spodbujalo podjetništvo. Raziskave Eurobarometra so odkrile, da je kar 37 % Evropejcev želelo oziroma želi postati podjetnik, do sedaj pa jih je svoje namere uresničilo le 15 %. Znanje o tem, kako začeti s poslovanjem, povečuje verjetnost, da posameznik postane podjetnik. Sodelujoči v raziskavi, ki imajo starše samostojne podjetnike, so veliko bolj nagnjeni k samozaposlenosti kot tisti, katerih starši so uslužbenci. Sistem izobraževanja zagotavlja skupaj s spretnostmi in veščinami, ki jih imamo, da podjetništvo raste naprej.

Ena od možnosti je delovanje vzorčnega podjetja v okviru šole. »Učna podjetja« že obstajajo na eni grških strokovnih šol, namenjena pa je učencem, da se bolje spoznajo s prakso. Učenci imajo deljen študij na teoretični in praktični del. Ta način naj bi razširili na vse strokovne šole, saj dosega zelo pozitivne rezultate. Učni načrt obsega tudi tečaj podjetništva, ki pokriva tako teoretično znanje o podjetništvu kot tudi praktične primere pisanja poslovnih planov. Ustanavljanje podjetja zahteva osebne (ustvarjalnost, vztrajnost) in managerske (sposobnost, uspešnost, učinkovitost, zmožnost) značilnosti podjetnika. Kombinacija obeh je ključ do uspeha. Osebne značilnosti, pomembne za podjetništvo, ki se jih učimo od zgodnjih let in jih ohranjamo do univerzitetne ravni, lahko osredotočimo na razvoj managerske zmožnosti. Po podatkih Evropske komisije se je precej držav članic zaradi razlikovanja med diplomami obvezalo za poučevanje podjetništva v izobraževalnih sistemih.

(6) *Podpora univerz pri ustanavljanju podjetij:* program, ki je del Irske regionalne strategije rasti, vključuje tudi enoletno inkubacijsko dobo za diplomante, ki želijo začeti s poslovanjem oziroma ustanoviti svoje podjetje. Univerza jim nudi popolno podporo in pomoč pri managementu. V univerzitetnem podjetniškem programu lahko diplomanti dobijo finančno podporo pri uresničevanju rezultatov raziskav. Podjetniški inkubatorji so učinkovita podpora novim podjetnikom. Podjetja imajo v inkubatorjih boljše možnosti za preživetje kot tista zunaj njega in so tudi stroškovno učinkovitejši način za predstavljanje javno političnih ciljev. Uspeh potrjuje hitro rast števila teh podjetij, ki jih je bilo (po podatkih Evropske komisije) v EU leta 2002 preko 850.

(7) *Ustvariti dostop do podjetništva vsem članom družbe:* podjetništvo naj bi široko predstavljali zlasti med ženskami in ostalimi manj vključenimi skupinami. V številnih etničnih skupnostih obstaja visoka nagnjenost k podjetništvu in še večje možnosti za uspeh. V

---

⁵ Business transfers and successions in Austria. Austria : Austrian Institute for Small Business Research, 2002.

Evropi je med podjetniki znatno manj žensk kot moških. Podatki statistike delovne sile v EU za leto 2001 namreč kažejo, da se delež samozaposlenih žensk giblje od 16 % na Irskem do 40 % na Portugalskem. Podjetnice kljubujejo težavam ponavadi enako kot vsi podjetniki, vendar so določene težave pri njih pogostejše (na primer povečanje finančnih sredstev). Ženske pogosto nimajo potrebne samozavesti in veščin za uspešen začetek poslovanja. Za to so prisotni različni razlogi, kot so izbira dejavnosti, nepopolne informacije, opazna diskriminacija, težave z uskladitvijo dela in družinskih obveznosti.

Na Švedskem obstaja ženska posvetovalnica, imenovana NUTEK, kjer so ženske svetovalke na voljo podjetnicam za nasvete in nefinančno pomoč. Ugotovili so namreč, da se več podjetnic raje zateka po nasvet glede ustanovitve podjetja ali poslovanja k »ženskim« svetovalkam. Le-te jim svetujejo o poslovnih zadevah, pa tudi to, kako uskladiti družinsko življenje s poslovnim. Posvetovalnica zagotavlja izmenjavo izkušenj, ki jih imajo podjetnice.

Etnične skupnosti predstavljajo v Evropi močan podjetniški potencial. Etnični podjetniki so različne skupine ljudi (jezikovne, družbeno-ekonomske, kulturne, itd.), ki se kažejo v njihovi naravi podjetniških aktivnosti. Težave, s katerimi se srečujejo, so navadno enake težavam ostalih podjetnikov. Razlikujejo se le v tem, da stremijo k manjšim koristim od pomoči javnih poslovnih storitev kot povprečen podjetnik ter da so v manjšem številu vključeni v poslovne organizacije. Evropska mreža etničnih podjetnikov je na seminarju junija 2002 predlagala pospešeno izmenjavanje informacij in izkušenj ob vključevanju v podjetništvo. Evropska komisija je podala dva predloga, ki naj bi prispevala k pospešitvi ustanavljanja podjetij in ustvarjanja novih podjetnikov v državah tretjega sveta (Green Paper, 2003, str. 15).

3.2.3.2 Spodbujanje podjetij k rasti

Podjetniki se srečujejo z mnogimi ovirami. Poleg administrativnih predpisov imajo še druge stroške. Dostop do izkušenih delavcev, stopnja fleksibilnosti na trgu delovne sile in potrebna finančna sredstva lahko predstavljajo ovire v poslovanju.

(1) Področje predpisov in zakonov: kljub nenehnim naporom za doseganje ciljev še vedno predstavlja za podjetnike glavno oviro samo poslovanje, sklepanje poslov, še posebno za tiste, ki želijo delovati in rasti znotraj notranjega trga. Predpisi se v splošnem ne razlikujejo glede na to, kakšnemu podjetju so namenjeni (malo, srednje, veliko podjetje), zato pogosto nesorazmerno obremenijo manjša podjetja. Uprava bi morala upoštevati mnenja malih podjetnikov in ohranjati predpise kar se da enostavne. Da bi zmanjšali administrativne ovire, so številne države članice oblikovale posebne predpise, ki veljajo za MSP, ter kot pomoč zagotovila določene administrativne storitve.

Na temelju raziskave med evropskimi podjetji o kvaliteti njihovih uradnih postopkov in predpisov je Evropska komisija ocenila, da bi lahko z izboljšanjem kvalitete zakonodajnih postopkov prihranili 50 milijard evrov (Green Paper, 2003, str. 16). Komisija se je zato

obvezala za njihovo izboljšanje in postavila temelje za začetek na nivoju EU, vključno z dejanskim planom za boljšo ureditev in minimalnimi standardi o posvetovanju o novih politikah. Razvila pa je tudi mehanizme za posvetovanje o poslovanju pod nadzorom politike ustvarjanja pobud in oblikovala smernice za države članice za izmenjavo pogledov na njihov sistem poslovanja.

V letu 2002 so v Evropski komisiji imenovali zastopnika MSP, ki naj bi skrbel za aktivno posredovanje med poslovnimi skupnostmi in zagotavljal, da bodo interesi MSP resnično upoštevani preko primernih storitev s strani Komisije. Podobne pobude so bile tudi v posameznih državah članicah.

Notranji trg je znatno zmanjšal ovire pri ustanavljanju podjetij in kreiranju poslovanja v EU. EU mora napredovati v širjenju notranjega trga, toda obstaja luknja med vizijo povezanega evropskega gospodarstva in resnično sliko. Strategija notranjega trga obsega 5-letni program, ki se osredotoča na področja, ki program najbolj potrebujejo, kot so intelektualna lastnina, javna preskrba s pravili in ovirami do dostopa storitev. Evropski podjetniki so zainteresirani za nadaljnjo harmonizacijo in povečanje zaščite potrošnikov s prekomejnimi poslovnimi aktivnostmi, ki bi pomagale, da notranji trg postane privlačen za potrošnike (Green Paper, 2003, str. 16).

(2) Davki: primerne davčne stopnje lahko prispevajo k razvoju, rasti in preživetju podjetij. Struktura davčnega sistema, vključno z davkom na dohodek, davkom na plače in DDV-jem, vpliva na razširitev možnost podjetij. Zapletenost davčnega sistema je administrativna ovira za podjetnike. Evropska komisija je našla številne davčne ovire pri izvajanju prekomejnih aktivnosti na notranjem trgu.

Če mejna stopnja davka na dohodek raste, težijo podjetniki k počasnejšemu širjenju svojega poslovanja, k manjšim investicijam in k manjšemu zaposlovanju. Višina davka na delovno silo lahko vpliva na odločitve podjetja o zaposlitvi osebja. Davčne spremembe v preteklih letih so prispevale k jasnejšemu trendu zmanjševanja davčnih ovir za delovno silo v EU, čeprav so davčne stopnje za delovno silo v nekaterih državah članicah ostale visoke (Green Paper, 2003, str. 17).

Komisija je pripravila specifična priporočila za spodbujanje prenosa poslovanja MSP, kot sta ukinitve plačila pristojbine ob registraciji podjetja in odlog davka. Davčni postopki pri prenosu poslovanja predstavljajo posebno skrb za družinska podjetja, ki obsegajo pomemben delež podjetij v Evropi. Upokojevanje in nasledstvo lahko ovirajo nenamerni in zapleteni davčni dogovori, v najslabšem primeru pa lahko pride do takojšnje ukinitve poslovanja ali nesposobnosti podjetja za preživetje.

(3) Dostop do izobražene delovne sile: na trgu delovne sile so nekatera ozka grla največje ovire za rast. Delavcev z izobrazbo in izkušnjami primanjkuje, zato bi se morali naporji za

pridobivanje takih delavcev izredno intenzivirati. Čeprav je za EU glaven problem še vedno nezaposlenost, so se razlike med regijami in med določenimi sektorji v zadnjih letih zmanjšale. V poznejših 90. letih prejšnjega stoletja je bila večina novih delovnih mest primerna za srednje in visoko izobražene delavce, medtem ko je zaposlenost delavcev z nižjo izobrazbo padla. Rast povpraševanja po delavcih z visoko izobrazbo je preseгла rast njihove ponudbe. Svēt EU poudarja, da je potrebno zagotavljati tako izobrazbo delovne sile, ki sovpada z gospodarskim in tehnološkim razvojem. Vseživljenjsko učenje je eno izmed učinkovitih načinov ustvarjanja primerne ponudbe delovne sile in danes je vanj vključenih mnogo Evropejcev. Po podatkih Evrostata za leto 2002 je delež prebivalstva, ki so stari med 25–64 let in so bili vključeni v sistem izobraževanja in usposabljanja v 4-tedenskem času raziskave, segal 20 % v Veliki Britaniji in le okoli 5 % v ostalih državah članicah.

Podjetja so reagirala na vrzel v izobrazbi tako, da ponujajo svojim zaposlenim možnosti dodatnih izobraževanj. V raziskavi kar 46 % vprašanih meni, da bi raje zaposlili (več) ljudi iz drugih držav, posebno na strokovna delovna mesta. Med najpomembnejše ovire spadajo znanja tujih jezikov, delovna dovoljenja in administrativne komplikacije. Raziskava, v kateri so sodelovala evropska podjetja iz Avstrije, Belgije, Hrvaške, Češke, Nemčije, Danske, Grčije, Cipra, Madžarske, Irske, Italije, Luksemburga, Portugalske, Romunije, Slovenije, Turčije in Velike Britanije, kaže na to, da skoraj vsa podjetja pričakujejo večji pozitiven vpliv na ponudbo podjetniške delovne sile (Green Paper, 2003, str. 18).

Evropska komisija je leta 2002 sprejela Akcijski načrt o zmožnostih in mobilnosti za izboljšanje poklicne in geografske mobilnosti. V letu 2001 je Komisija sprejela predlog za izboljšanje položaja držav tretjega sveta, ki lahko zadostijo ekonomskim potrebam po delavcih posebnih služb ali sektorjev, ki jih primanjkuje znotraj EU.

(4) Dostop do finančnih sredstev: finančna sredstva so nujno potrebna za rast, toda mnogo MSP se ob tem srečuje s številnimi težavami, kot so nerazviti kapitalski trg tveganega kapitala, izogibanje bank dajanju tveganih posojil, itd. Vseevropska raziskava poslovanja za leto 2002 poroča, da ima okoli 20 % manjših podjetij probleme pri dostopu do dolgoročnih finančnih sredstev. Kljub razlikam med državami članicami posojila še vedno prevladujejo v finančni strukturi MSP v EU. Banke vse bolj uporabljajo mehanizme za ocenjevanje MSP, kar pomeni, da so stroški posojila prilagojeni ravni tveganja, ki je enaka individualni ravni tveganja manjšega ali srednjega podjetja. Problem so visoki režijski stroški malih posojil, ki so nepriljubljeni za banke.

Evropa mora nadaljevati z razvojem svojega trga tveganega kapitala kot alternativo bančnim posojilom. Ameriška podjetja naj bi imela »varnejšo« bilanco stanja nasproti evropskim (s povprečnim 50 % deležem lastniškega osnovnega kapitala, proti le 30 % v Evropi). Čeprav je še leta 2001 okoli 7000 evropskih podjetij v svoji zgodnji fazi ali fazi rasti prejelo kapital od skladov tveganega kapitala, se sedaj že usmerjajo, da bi postala visoko-tehnološka in visokorazvita podjetja (Green Paper, 2003, str. 18). Evropski investicijski sklad je kot pomoč MSP

razvil vrsto finančnih instrumentov, ki so rezultat večletnega programa, namenjenega podjetjem in podjetništvu. Evropska komisija je v okviru strukturnih skladov ponudila državam članicam možnost financiranja s tveganim kapitalom. Izkazalo se je kot zelo uspešno, saj se je tak način financiranja podvojil. Podjetniki bi morali premagati svoje predsodke oziroma zadržke do sprejema tujih investitorjev, saj le-ti potrebujejo kvalitetne informacije o podjetjih, ki naj bi jih zagotovili podjetniki.

(5) Pomoč podjetjem pri uporabi znanja in izkoriščanju mednarodnih priložnosti: da bi želi koristi notranjega trga in sprejeli izzive konkurence, bi morali podjetnike spodbujati k inovacijam in internacionalizaciji. Zanje je potreben dostop do znanja, ustreznih poslovnih stikov, izobraževanja in podpore najboljših poslovnih storitev.

Po podatkih evropske raziskave poslovanja za leto 2002, MSP menijo, da notranji trg vodi k večji konkurenci in k novim priložnostim širitve. Zaradi vse večje konkurenčnosti so podjetja prisiljena nenehno izpopolnjevati znanje in uvajati inovacije. Slednje vključujejo tehnološki razvoj, kvalitetni management, nove oblike organiziranja dela, nove distribucijske poti, vrste blaga ali obliko oziroma izgled izdelkov. Človeški kapital ima ključno vlogo pri ustvarjanju novih idej. Podjetja pridobivajo predvsem z uporabo neformalnega znanja, sposobnosti in mreže njihovih zaposlenih. Gre za spodbujanje podjetniške usmerjenosti preko zaposlenih, na primer z udeležbo v dobičku. Evropska komisija je oblikovala Komunikacijo o udeležbi zaposlenih v finančnih rezultatih. Podjetniška usmerjenost osebja bo še naprej rasla, predvsem v podjetjih, kjer udeležbo v dobičku spremlja večji vpliv zaposlenih na proces odločanja v podjetju (Green Paper, 2003, str. 19).

(6) Industrijska okrožja: za italijansko gospodarstvo je značilna prisotnost množice industrijskih okrožij, kjer so manjša podjetja (kot je skupina hiš ali naselij) specializirana za en sam sektor. Okrožje obsega oboje, konkurenčnost in sodelovanje med podjetji. Na državni ravni obstaja zakon o industrijskih okrožjih, medtem ko so pomoč, podpora in politika večinoma razvite na ravni regij. Da bi povečali kakovost in učinkovitost številnih okrožij, so organizirali »Club dei Distretti Industriali«, ki povezuje 40 % vseh okrožij ali 30.000 podjetij in 250.000 delovnih mest. Cilj kluba je razviti mrežo povezav med italijanskimi in tujimi okrožji, boljše izmenjavo informacij, lažji dostop do razvoja in predstavitev interesov okrožja.

Čeprav evropska raziskava o stanju v MSP poroča, da so se pri tretjini manjših in srednje velikih podjetjih v zadnjih petih letih povečali mednarodni poslovni stiki, pa evropska raziskava poslovanja trdi drugače. MSP ne trgujejo nič bolj široko na notranjem trgu kot so pred 10 leti. Pri širjenju na mednarodne trge dajejo prednost avtonomnemu poslovanju, vendar računajo na podporo krajevnih mrež, večjih mednarodnih podjetij, osebnih stikov in posrednikov (Green Paper, 2003, str. 20). Krajevne mreže ali skupine lahko pomagajo podjetnikom deliti izkušnje o širitvi in hkrati omogočajo dostop do znanja, poslovnih partnerjev in nasvetov.

Podjetniki morajo vseskozi obnavljati in dograjevati svoje znanje o managementu, da lahko sledijo spreminjajočemu se gospodarstvu, toda vse daljši delovni dan skorajda onemogoča obiskovanje kakršnega koli tečaja za managerje. Alternativni načini učenja, kot sta učenje managerjev na daljavo ali program mentorstva, kjer se podjetniki učijo eden od drugega, zahtevajo posebno pozornost. Za uporabo osebnih izkušenj v poplavi različnih znanj in veščin, potrebnih za poslovanje, morajo imeti podjetniki dostop do kakovostnejše poslovne podpore. Po podatkih Evropske komisije je danes manj kot 20 % manjših podjetij, ki uporabljajo podpirne javne storitve. Takšne storitve bi se morale bolje prilagoditi uporabnikom. Evropska komisija je za take vrste pomoči poslovnežem zagotovila dodatna finančna sredstva iz strukturnega sklada (Green Paper, 2003, str. 20)

(7) Notranje in korporacijsko podjetništvo: notranje podjetništvo zagotavlja učinkovite načine za razvoj podjetniških priložnosti, ki bi drugače ostale nerazvite. Velika podjetja, univerze ali raziskovalne institucije, ki se nočejo izpostavljati oziroma izkoriščati svojih novosti in rezultatov R&R oddelka, jih lahko prodajajo preko nekdanjih zaposlenih. To v praksi poznamo kot notranje podjetništvo. Na Nizozemskem je tako v zadnjih 5 letih skoraj četrtina velikih podjetij pomagala zaposlenim pri ustanavljanju lastne poslovne dejavnosti. Čeprav veliko podjetij meni, da je notranje podjetništvo koristno, prihajajo pobude ponavadi s strani zaposlenih. Mnogo delodajalcev jim zagotavlja podporo v obliki znanja, poslovnih stikov, dela ali financ še potem, ko je podjetje že ustanovljeno. V primerjavi z MSP so se tovrstni »spin-offi« dokazali z nadpovprečno stopnjo rasti in novosti.

Za podjetja vseh velikosti je običajno, da delujejo skupaj za njihovo medsebojno korist. Povezave med velikimi in majhnimi podjetji so vedno bolj pomembne, saj zagotavljajo fleksibilnost v inovativnem gospodarstvu. Večja podjetja tako pridobivajo dostop do novih trgov, tehnologije in novosti, medtem ko lahko manjša podjetja izkoristijo boljši dostop do finančnih sredstev, znanja in poslovne mreže.

3.2.3.3 Smeri podjetniške družbe

Oblikovanje podjetniške družbe vključuje vsakogar. Stališča do podjetniških pobud in neuspehov bi morala biti pozitivnejša. Podjetništvo je s strani Sveta priznано kot vredno podpiranja, saj družbi prinaša mnogo koristi. Družba mora spoštovati in nagraditi uspešne podjetnike, prav tako pa tolerirati neuspehe. Pozitivni pogledi na podjetništvo so pomembni zlasti med tistimi, od katerih so odvisni današnji in bodoči podjetniki, kot so šole, univerze, investitorji, lokalne skupnosti, regije, poslovne organizacije, poslovni svetovalci in mediji. Eden izmed načinov širjenja pozitivnih stališč je zagotavljanje razvojnih vzorcev, likov skozi prikazovanje uspešnih zgodb o podjetništvu.

Pri doseganju družbenih ciljev v gospodarstvu so spodbude družbe pri poslovanju že običajne in hkrati nujne, saj pomagajo pri dostopu do finančnih sredstev, pri managerskem izobraževanju in nasvetih. Gospodarstvo je sestavljeno iz različnih podjetij, vključno z

zadragami, vzajemnimi družbami, društvi in skladi, katerih osnovni cilj je zagotavljanje storitev njihovim članom ali širši skupnosti. Veliko lokalnih strokovnjakov je poskušalo kombinirati pozitivne vidike privatnega in javnega sektorja, da bi povečali učinkovitost razporeditve javnih storitev. To deloma pojasnjuje naraščajočo pomembnost »družbenih podjetij«, ki imajo v osnovi predvsem družbene cilje in zagotavljajo 3,5 milijona delovnih mest v EU (Green Paper, 2003, str. 22).

3.2.3.4 Kako naprej

Za promocijo podjetništva je pomemben usklajen pogled na politiko podjetništva, ki naj bi vključevala vse vplivne elemente v okviru njenih relevantnih območij. Usklajevanje storitev lahko oblikuje povezave med različnimi oddelki, regijami ter lokalnimi oblastmi, kar predstavlja prednost in jasna stališča. Evropska komisija lahko prevzame vlogo povezovalca na ravni celotne EU. Državam članicam pomaga, da se učijo ena od druge na podlagi »odprte metode povezovanja«, s čimer ustvarja Komisija osnovo za izmenjavo izkušenj in spodbuja nove ideje. Dokument govori o treh stebrih dejanj v smeri podjetniške družbe, ki so opisani v nadaljevanju.

(1) Rušenje ovir za gospodarski razvoj in rast: izboljšanje funkcionalnosti notranjega trga se mora nadaljevati v smeri rušenja ovir pri začetnem poslovanju. Izboljšati je potrebno dostop do finančnih sredstev in izobraženega osebja. Podjetnikom moramo ponuditi vso podporo pri pridobivanju potrebnih izkušenj in veščin, da bi prilagodili svoje poslovanje spremenjenim pogojem. Izmenjava izkušenj in skupno delo znotraj skupin ali mrež pomaga podjetnikom pridobiti nasvete in navdihe, jim nudi dostop do znanja, tehnologije in omogoča spoznavanje poslovnih partnerjev. Sodelovanje v obliki mrež je učinkovito zlasti pri podpori določenemu sektorju ali skupini podjetnikov, kot je poslovanje etnične manjšine.

(2) Ravnotežje med tveganjem in nagrado v podjetništvu: tveganje mora biti ustrezno nagrajeno. Potrebna je ponovna ocena socialne varnosti in davčne zakonodaje v skladu z vplivom na pripravljenost podjetnikov, da prevzemajo tveganje, ki se pojavi ob začetku poslovanja oziroma nadaljnji rasti podjetja. Spodbujali naj bi prevzemanje obstoječih podjetij in tako zagotavljali možnosti nadaljnjega raziskovanja notranjega podjetništva. Da bi zmanjšali negativne učinke stečajev, je potrebno ponovno pretehtati ukrepe, kot so zgodnje razbremenjevanje dolgov, ohranjanje določenih sredstev in zvišanje meje za proglasitev stečaja.

(3) Družba, ki ceni podjetništvo: čeprav veliko ljudi izraža svoja nagnjenja, da bi postali podjetniki, je potrebno veliko sreče, samozavesti in izkušenj, da pretvorijo svoje ambicije v dejanja. Mlade ljudi je potrebno soočiti s podjetniškimi izkušnjami, kar naj bi njihovi »trenerji« podpirali in jim nudili vso pomoč pri razvijanju podjetniških sposobnosti. V kampanjah lahko uporabimo uspešne zgodbe podjetnikov in osvetlimo koristi, ki jih podjetništvo prinaša družbi. Osrednjo vlogo imajo pri podpiranju bodočih podjetnikov

predvsem šole, univerze, investitorji, lokalne skupnosti, regije, poslovne organizacije, svetovalci in mediji.

3.3 Akcijski načrt

Dandanes se družba vse bolj nagiba k podjetništvu. Čas je, da se začnemo premikati od govorjenja o pomenu pravega okolja za delovanje malega podjetništva k upoštevanju potreb podjetij kot bistva delovanja politike. Aktivnosti se morajo začeti na vseh ravneh: EU, državni in lokalni. Akcijski načrt teh dejavnosti je potrdil Svet ministrov 29. aprila 1999. Gre za odgovor na številna podrobna, prednostna priporočila projekta BEST. Kot prvo združuje vsa področja politike, ki vplivajo na podjetništvo in podjetja. Medtem ko so postavljali časovni okvir za uresničevanje načrta, so države članice odločale o tem, katere ukrepe bodo upoštevale. To je privedlo do dejstva, da se državni pogledi na podjetništvo znatno razlikujejo.

Komisija naj bi pripravila redna poročila za informiranje o doseženem napredku posameznih ukrepov iz Akcijskega načrta, napredek poslovne skupnosti pa bo ocenjen tudi neodvisno. Komisija in države članice bodo oblikovale orodja za merjenje odziva na Akcijski načrt, tako da bodo lahko identificirali najbolj uspešne in učinkovite ukrepe ter razširili informacije o dobrih izkušnjah.

3.3.1 Izobraževanje za podjetniško družbo

Program podjetništva na univerzah ponuja študentom podjetniške modele kot del njihovega študija. V letih 1996/97 se je na škotskih univerzah tega tečaja udeležilo skoraj 1000 študentov. Med rezultati so⁶:

- 82 % študentov ima pozitivna stališča tako do podjetništva kot kariere;
- 78 % jih meni, da so na tečaju pridobili potrebna znanja in veščine, ki so potrebne za začetek poslovanja;
- 68 % jih po nekaj letnih delovnih izkušnjah namerava začeti z lastnim poslovanjem;
- le 14 % študentov sploh nima interesa začeti z lastnim poslovanjem.

Da bi ustvarili močno in odmevno poslovno skupnost, je potrebno začeti z razvijanjem podjetniškega duha in pozitivnih stališč do tveganja. V preteklosti večina ljudi ni premišljevala o tem in niso bili pripravljene na podjetniško življenje. Tradicionalni izobraževalni sistem uči mlade ljudi kreirati in analizirati dejstva ter iskati delo v vlogi delojemalca. Vendar pa podjetniki potrebujejo izobraževanje, ki daje mladim spretnosti in veščine, kot so samo-motivacija, ustvarjalnost, iskanje priložnosti in zmožnost soočanja z negotovostjo. To je temeljni problem evropske kulture. Sestavine podjetništva niso zadostno predstavljene v nacionalnih sistemih izobraževanja, tako na osnovni, srednji ali univerzitetni

---

⁶ Evaluating entrepreneurship education in Scottish universities, Department of Educational Studies. London : Oxford University, 1997.

ravni. Problem predstavlja tudi to, da mnogo učiteljev sploh ni bilo usposobljenih za poučevanje podjetništva.

Evropska komisija in države članice morajo reševati probleme, kot so:

- spodbujanje podjetništva preko izobraževalnega sistema od osnovne šole do univerz in tehnoloških visokih šol;
- doseganje povezave med MSP ter šolami in univerzami, da bi zagotovili razvoj spretnosti in veščin, potrebnih v praksi;
- osvetljevanje vloge in koristi podjetništva v družbi, na primer s pomočjo nagrad uspešnim in inovativnim podjetnikom in preko medijskih kampanj.

3.3.2 Izobraževanje in usposabljanje

Na vprašanje, kaj je razlog, da se ne udeležijo tečajev podjetništva, je 51 % mladih podjetnikov odgovorilo, da niso bili prepričani o kakovosti ponujenih tečajev, 44 % pa jih je menilo, da ni bilo ponujenih primernih tečajev. V desetih letih bo 80 % tehnologije, ki jo uporabljamo danes, zastarele, nadomestila pa jo bo nova, naprednejša. Do takrat bo 80 % delovne sile delalo na podlagi formalne izobrazbe in veščin, ki so starejše od 10 let. Raziskava o podjetništvu na Nizozemskem za leto 1999 kaže, da hitro rastoča podjetja investirajo 67 % več časa v izobraževanje svojih zaposlenih kot počasi rastoča podjetja (Action Plan to promote entrepreneurship and competitiveness, 1999, str. 8).

Da bi ohranjali stike z izzivi, povezanimi s hitro rastočim poslovnim okoljem, morajo podjetniki prilagajati in izboljševati svoje spretnosti in veščine ter zmožnosti vseh zaposlenih. Tisti, ki se pripravljajo na vstop v svet poslovanja in podjetništva, potrebujejo usposabljanje za management in dostop do nadaljnjega urjenja skozi vso življenjsko dobo podjetja. Sedanji izobraževalni programi ne zadoščajo posebnim potrebam tako podjetnikov kot zaposlenih, ki delajo v MSP, saj je bil njihov razvoj namenjen velikim podjetjem. Metode izobraževanja so preveč teoretične, urnik pa premalo prilagodljiv. Vrh tega podjetniki, pogosto samouki, ne prepoznajo pomembnosti, ki jih taka usposabljanja prinašajo njihovemu poslovanju. Izobraževanje je poglobljeno pri soočanju z novimi izzivi, ki se pojavljajo z novim razvojem tehnologije in produkcijskih procesov ter z izboljšanjem konkurenčnega položaja njihovega poslovanja.

Da bi prispevale k spremembam, bodo države članice EU:

- razvile več prilagojenih tečajev podjetništva v javnem in privatnem sektorju;
- prilagodile učne načrte tečajev, tako da bodo bolj ustrezali manjšim in srednje velikim podjetjem in njihovim zaposlenim;
- pomagale pri spodbudah za udeležbo na tečajih, vključno s finančnimi spodbudami.

Evropska komisija bo:

- organizirala združenje BENE (The business education network of Europe), kar naj bi povežalo institucije, specializirane za podjetniško izobraževanje in usposabljanje, in spodbujalo izmenjavo najboljših izkušenj širom Evrope. BENE bo zagotovil koristi z boljšim dostopom do informacij na tečajih;
- zagotavljala, da so MSP vključena v izvajanje programov izobraževanja, še posebej program Leonardo.

3.3.3 Dostop do finančnih sredstev

Pomanjkanje dolgoročnih finančnih sredstev še vedno štejemo za glavno zadrego dolgoročnih načrtov širjenja podjetništva. Evropska raziskava poslovanja iz leta 1998 kaže, da je 51 % poslov financiranih s kratkoročnimi posojili, medtem ko jih je v ZDA le 26 %. V celoti je 25 % nesolventnosti posledica zapoznelih plačil kupcev (Action Plan to promote entrepreneurship and competitiveness, 1999, str. 10).

Ob ustanovitvi novega podjetja oziroma razširitvi obstoječega potrebujejo podjetniki finančna sredstva, da ostanejo konkurenčni, vpeljejo nove tehnologije in rastejo. Dostop do kapitala pa ni enostaven. Evropska podjetja, predvsem MSP, se preveč zanašajo na kratkoročna posojila, ki so dražja in zaradi tega povečujejo tveganje neuspeha, posebno v času gospodarske recesije oziroma upadanja. Zelo razširjena zamujena plačila še poslabšujejo tekoče probleme likvidnosti v MSP.

Finančna sredstva najteže pridobijo nova, hitro-rastoča inovativna MSP, ki jih banke štejejo za preveč tvegana. Za ta podjetja bi bilo lahko bolj primerno namensko financiranje. Toda razvoj smiselne kulture in neuradnih investicij s strani poslovnih angelov je počasen, poleg tega pa tvegani kapitalisti ponavadi raje investirajo v podjetja, ki so že v poznih fazah.

Države članice bodo:

- uvedle ali izboljšale posojila in program medsebojnih jamstev kot pomoč podjetnikom;
- uvedle ali izpopolnile načrte za večjo privlačnost investiranja manjših zneskov trajnega kapitala v manjša podjetja, ki bi zmanjšala odvisnost od bančnih posojil;
- izboljšale investiranje kapitala v rastoča in visoko-tehnološka podjetja s strani privatnih investorjev in s pomočjo programov tveganega kapitala;
- predstavile ukrepe za lažji prenos in nadaljnje poslovanje podjetja;
- skupaj z Evropskim parlamentom odločale o predlogu komisije o direktivi spornih zamujenih plačil.

Komisija bo:

- identificirala in širila dobro prakso financiranja novih podjetij v Evropi na okrogli mizi bančnikov in manjših ter srednjih podjetij;

- nudila pomoč semenskim kapitalskim skladom, da investirajo v inovativna manjša podjetja z močno rastjo in potencialom zaposlitve;
- podpirala ustanovitev medmrežja poslovnih angelov;
- oblikovala vodnik za manjša in srednje velika podjetja kot pomoč pri oceni njihove ustreznosti in primernosti pri doseganju uvrstitve na borzo;
- skušala uresničiti spodbude za zaposlovanje in rast ter akcijski načrt za tvegani kapital.

3.3.4 Dostop do raziskav in novosti

Raziskava na Nizozemskem iz leta 1999 kaže, da porabijo visoko rastoča podjetja preko 40 % več sredstev za uvajanje novosti kot nizko rastoča podjetja, prav tako namenijo skoraj 40 % več sredstev za razvoj novih proizvodov in storitev. Stroški prijave in podaljšanja patenta so v Evropi šestkrat višji kot v ZDA. Ocenjujejo, da v Evropi okoli dve tretjini od 170000 MSP, ki izumijo nove proizvode ali postopke, teh izumov ne patentira (Action Plan to promote entrepreneurship and competitiveness, 1999, str. 12).

Novosti so ključne za podjetje in za konkurenčnost našega poslovanja. Evropa ima velike možnosti inovacij in izvrstne raziskovalne zmožnosti, toda zelo zaostaja za svetovnimi konkurenti, posebno iz ZDA, ko gre za izkoriščanje rezultatov raziskav. Mala podjetja se soočajo s problemi pri pridobitvi raziskav, ki so uporabne pri novih proizvodih ali postopkih. Gre za pomanjkanje informacij. Postopki tehnološkega prenosa in patentov so komplicirani in dragi. Ta zapletenost tudi preprečuje podjetnikom, da bi prišlo do komercializacije njihovih novosti.

Države članice bodo delovale na naslednjih področjih:

- izboljšanje prenosa tehnologije in razpršitev rezultatov raziskav med manjša in srednja podjetja;
- spodbujanje mentorstva;
- razvijanje povezav med malimi in večjimi podjetji ter raziskovalnimi centri;
- razvijanje bolj strokovne in dostopne mreže za pomoč pri inovacijah;
- pomoči patentnih uradov za manjša in srednja podjetja, da izkoristijo prednosti in priložnosti patentiranja.

Evropska komisija bo:

- zagotavljala, da bo imelo več manjših in srednjih podjetij koristi od ukrepov v petem okvirnem programu za raziskave in tehnologijo;
- predstavila predlog enotnega patenta, ki bo veljal po vsej EU in bo dodeljen na podlagi ene same vloge;
- podpirala državne patentne urade pri njihovih naporih, da postanejo bolj uporabnikom prijazni in koristni za manjša in srednje velika podjetja;
- podpirala in usmerjala udeležence v programih raziskav Skupnosti, da bi našli vire za financiranje izkoriščanja njihovih rezultatov skozi LIFT help desk;

- preskrbela elektronske informacije o pravicah intelektualne lastnine in pomagala pri problemih patentiranja preko on-line centrov pomoči.

3.3.5 Izboljšanje vidljivosti podpornih storitev

Glavne ovire pri uporabi podpornih storitev MSP predstavljajo visoki stroški zunanjih storitev; 40 % jih meni, da so predrage, 26 % pa jih je neodločenih o uporabi svetovalnih storitev, saj se nasveti niso skladali z njihovimi potrebami. Zelo majhna in manjša podjetja imajo večje probleme pri dostopu do podpornih storitev. Po podatkih evropske raziskave o stanju v MSP za leto 1997 jih 17 % meni, da niso vedeli, kje lahko dobijo zunanje nasvete in informacije o tem, katere poslovne storitve so na voljo.

Ker podjetnikovo znanje in izkušnje ne zadostujejo pri reševanju problemov, povezanih z organiziranjem uspešnega poslovanja, zlasti ob naglo spreminjajočem se poslovnem okolju, se mora vsak podjetnik zavedati in imeti dostop do dobrih informacij ter nasvetov, ki so dragocena pomoč pri kreiranju podjetij in na kritičnih stopnjah njihovega razvoja. Dostop do informacij in nasvetov še vedno ni enak za vse, storitve pa so pogosto parcialne in neuskklajene. Podjetja ne uporabljajo toliko storitev, kot bi jih lahko.

Države članice bodo poskušale izboljšati kakovost in vidljivost podpornih storitev za poslovanje z ustanavljanjem centrov, ki nudijo vse na enem mestu, in centrov, kamor najprej prideš in te ta usmeri naprej. Komisija bo podpirala ta način in nudila forum držav članic, kjer si bodo le-te lahko izmenjale izkušnje.

Komisija bo:

- nadaljevala z izboljšanjem poslovne pomoči. Spletni centri predstavljajo po načelu »vse na enem mestu« prvo pomoč za primere poslovanja, ko podjetnik išče odgovore o posameznih trgih, javni oskrbi in dostopu do finančnih virov, poleg tega so povezani z evropskimi informacijskimi centri;
- pomagala izboljšati storitve v državah članicah s spodbujanjem izmenjave informacij in razprav preko posebne internetne strani in z razširjanjem baze poslovne pomoči v Evropi. Skupaj z državami članicami bo identificirala slabosti v obstoječih ukrepih pomoči in jih poskušala izboljšati;
- ustvarila imenik internetnih informacijskih storitev za manjša podjetja, imenovan Screen.

3.3.6 Boljša javna uprava

Celotni letni stroški upravnih formalnosti, ki jih morajo opraviti evropska podjetja, so ocenjeni na 200 milijard evrov ali 3 % celotnega BDP, kot poroča evropska raziskava o stanju v MSP. Pri registriranju podjetij prihaja med državami članicami do velikih razlik. Najmanjše število postopkov ob registraciji podjetja je 3, največje pa 28. Čas, potreben za začetek

delovanja, se razteza od nekaj dni do 28 tednov (Action Plan to promote entrepreneurship and competitiveness, 1999, str. 16).

Vsakodnevno poslovanje podjetij se duši v vse večjem številu regulativnih in upravnih postopkov, kar vpliva na njihovo konkurenčnost. Pri registraciji podjetja počasni in zapleteni postopki ovirajo poslovne začetke. V splošnem se kaže pomanjkanje uskladitve in doslednosti javne uprave na vseh ravneh EU. Strokovnjaki za javno upravo si prizadevajo za izboljšanje kakovosti njihovih storitev za poslovanje. Njihov osnovni cilj naj bi bil pomagati, omogočiti ter biti prijazen do uporabnika na vseh stopnjah.

Da bi prispevale k spremembam, bodo države članice EU sprejele ukrepe za izboljšanje poslovnega okolja za podjetja v začetni fazi, ki naj bi vsebovali naslednje točke:

- »vse na enem mestu« (VEM) uradi za registracijo poslovanja,
- enotno obliko registracije,
- enotno številko registracije,
- enostavnejše in cenejše zaposlovanje prvih delavcev v podjetjih.

Komisija bo:

- zagotavljala, da bodo primerno ocenili učinke zakonodajnih predlogov na manjša in srednje velika podjetja in pomagala okrepiti vpliv podjetij na merjenje postopkov;
- oblikovala nov kodeks o vedenju uradnikov in nov vodnik o zakonodajni politiki;
- podala nove predloge o tem, kako lahko več manjših in srednjih podjetij pridobiva koristi od programov skupnosti.

3.3.7 Izboljšanje zaposlovanja in delovnih razmer

Svojim zaposlenim zagotavlja visoko stopnjo udeležbe v odločanju le 14 % evropskih podjetij, medtem ko je ta številka znatno višja v ZDA in na Japonskem. »Skandinavski model«, ki je definiran kot visoko-intenzivna skupina, ki dela s kvalificiranimi zaposlenimi in visoko intenzivnostjo izobraževanja ter usposabljanja, uporablja le 2 % podjetij (Action Plan to promote entrepreneurship and competitiveness, 1999, str. 18).

Podjetniki potrebujejo motivacijsko podporo in prilagodljivo delovno silo. Predpisi o zaposlovanju morajo biti fleksibilni, upoštevati pa morajo tudi novosti in metode organizacije dela za zaposlene. Tudi fleksibilni trgi dela lahko pospešijo razvoj novih oblik dela. Trenutno vse preveč evropskih podjetij zamuja priložnosti, da bi izkoristili nove oblike delovne organizacije, ki bi lahko vodile k vzdržnemu napredku njihove konkurenčnosti. Ko se bodo podjetja premaknila k bolj inovativnim načrtom, je glavno to, da bodo našla pravo razmerje med fleksibilnostjo in varnostjo na delovnem mestu. Vpeljati in razširiti bi morali neposredni dialog na ravni podjetja, med delodajalci in njihovimi zaposlenimi.

Države članice EU bodo predstavile ukrepe za fleksibilnost zaposlovanja in delovnih razmer v njihovih nacionalnih akcijskih načrtih, ki bodo ustrezali interesom tako delodajalcev kot zaposlenih.

Komisija bo podpirala postopek:

- z zbiranjem, identificiranjem in širjenjem dobre prakse, da bi omogočili napredke na ravni podjetja, vključno z nedavno oblikovano mrežo prenove organizacije dela;
- vrednotila vpliv ukrepov na nacionalne akcijske načrte na letni ravni.

4 NEUSPEH LIZBONSKE STRATEGIJE

Marca leta 2005 je Evropski svet v Bruslju pripravil vmesni pregled lizbonske strategije. Pet let po njeni uvedbi so rezultati različni: **ob nespornem napredku obstajajo tudi očitne vrzeli in zamude**. Cena za zapoznele ali nedokončane reforme je visoka, o čemer priča prepad med evropskim potencialom rasti in potencialom rasti njenih gospodarskih partnerjev. Evropska unija ima v okviru globalnega cilja trajnostnega razvoja še vedno možnosti, da postane nosilec gospodarskega, družbenega in okoljskega napredka v svetu. Mnogi vztrajajo pri veljavnosti strateških ciljev, opredeljenih na zasedanjih Evropskega sveta v Lizboni, in zavezanosti takrat sprejeti strategiji in njeni viziji dinamičnega gospodarstva ter boljši družbi z višjim življenjskim standardom kot temeljem za pospeševanje rasti in zaposlovanja ter s tem okvira za socialno kohezijo in okoljsko politiko.

4.1 Ocene o uresničevanju lizbonske strategije

V prvih petih letih je lizbonska strategija že omogočila številne pozitivne dosežke, kar vključuje:

- zavedanje o potrebi po reformi, ki presega tradicionalne razdelitve;
- pospešeno širitev informacijskih tehnologij in inovacijskih procesov;
- večjo podporo pri ustanavljanju in financiranju malih in srednje veliki podjetij;
- večjo skrb za trajnostni razvoj, namenjen zniževanju javnih primanjkljajev, ponovni vzpostavitvi stabilnosti proračuna za socialno zaščito in varstvu okolja;
- pobude socialnih partnerjev pri socialnih reformah;
- ukrepe za poenostavitev pravnih in upravnih postopkov, čeprav v omejenem obsegu.

V razpravi se ugotavlja pozitiven prispevek okoljske politike k rasti in zaposlovanju, zlasti z razvojem ekoloških inovacij. Na drugi strani je nujno potrebno, da se EU odzove na številne izzive v zvezi z naravnimi viri in okoljem, kot so podnebne spremembe in upadanje biološke raznovrstnosti, ki bodo imeli, če se z njimi ne bomo nemudoma spopadli, neposredne finančne in druge posledice za lizbonske cilje rasti.

Kljub pozitivnim vidikom je rezultat prinesel razočaranje glede uresničevanja ciljev, zastavljenih v Lizboni. Evropa, ujeta med velikimi industrializiranimi tekmeci in

nastajajočimi gospodarstvi z nizkimi proizvodnimi stroški, ki čedalje bolj uporabljajo nove tehnologije, se sooča z vse večjimi izzivi konkurence. Skrb povzroča več indikatorjev:

- majhno povpraševanje na notranjem trgu, nizke naložbe in šibka rast v EU, ki je v obdobju od 2001 do 2003 znašala letno zgolj približno 1 %;
- neuresničevanje ciljev zaposlovanja, upadajoča kakovost delovnih mest in izguba varnosti delovnih mest;
- vedno večje število zaprtij in selitev evropskih proizvodnih obratov na nove lokacije;
- precejšen odliv raziskovalcev in mladih, ki končajo študij, v tretje države;
- trajni ali celo rastoči javni primanjkljaji v več državah članicah;
- nesorazmerne davčne stopnje in predpisi za podjetja;
- rastoči stroški socialno-varstvenih sistemov in pospešeno demografsko staranje ter naraščajoča ranljivost nekaterih skupin;
- usmeritev v specializacijo izdelkov ne ustreza predstavi o gospodarstvu, ki temelji na znanju.

V Lizboni določen cilj, s skrbno izbranimi reformami izboljšati konkurenčnost ob trajnostni gospodarski rasti, ki spodbuja zaposlenost in krepi socialno kohezijo, še vedno velja za Evropo, ki pa se na polovici poti nahaja na razpotju:

- na eni strani je Evropa vodilni izvoznik in največji notranji trg v svetovnem merilu (v smislu BDP) ter je zmožna nadaljevati dinamične projekte, kar je dokazala tudi z evrom in širitvijo;
- po drugi pa zaostaja v gospodarski rasti, izgublja moč zaradi preseljevanj podjetij na nove lokacije ter se zdi negotova in ogrožena zaradi nazadovanja, do katerega je prišlo ob zmanjšani konkurenci na globalnem trgu.

Evropska podjetja zaostajajo na področju raziskav in razvoja: v letu 2002 je zasebni sektor v ZDA za raziskave namenil 100 milijard evrov več kot v Evropi. Evropski svet v Lizboni je določil cilj, da se 3 % BDP nameni za R&R, od tega morata priti iz zasebnega sektorja dve tretjini. Potrebno bi bilo okrepiti politike v podporo podjetjem za ustanavljanje in razvoj, med drugim vključno s hitrejšim in cenejšim ustanavljanjem podjetij, z ukrepi za izboljšanje dostopa do tveganega kapitala, z več programi za izobraževanje podjetnikov in gostejšo mrežo podpornih storitev za mala podjetja. Gospodarska zakonodaja mora biti razumljiva in nebirokratska, sistem obdavčevanja pa enostaven in pravičen. Evropski parlament ugotavlja, da bi morala gospodarska politika nuditi visoko stopnjo predvidljivosti, in priznava, da prost pretok blaga že uspešno deluje, medtem ko notranji trg še vedno ni izoblikovan in bodo potrebna večja prizadevanja za njegovo dokončno vzpostavitev. Za konkurenčnost Evrope je pomembno oblikovanje enotnega trga na področju storitev, na katerem bi vladalo ravnotežje med odpiranjem trga, javnimi storitvami, socialnimi pravicami in pravicami potrošnikov. Evropska unija bi morala užiti prednosti trga, ki je večji od trga v ZDA ali na Kitajskem, vendar:

- preveč direktiv ni bilo v celoti prenesenih v nacionalno zakonodajo;

- ni bil dosežen ustrezen napredek pri zagotavljanju standardizacije in vzajemnega priznanja za zagotavljanje storitev;
- je prišlo do zamud pri liberalizaciji trgov, vključno s tistimi v javnem sektorju;
- je prišlo do težav pri doseganju dogovora o izvedljivih evropskih pravicah intelektualne lastnine;
- zaradi davčnih razlik nastajajo izkrivljanja.

Pozitiven dejavnik in hkrati izziv je širitev Evropske unije. Nove države članice pomenijo izredno pomembno rast notranjega trga, kupne moči in kvalificiranih človeških virov. Vendar pa prinašajo tudi nove izzive glede socialnega vključevanja. V zvezi s človeškimi viri je potrebno posodobiti razpoložljivo izobraževanje in usposabljanje na področju visoke tehnologije. Vseživljenjsko učenje bi moralo biti na voljo državljanom vseh starosti in v vseh državah članicah, ljudi pa bi bilo treba spodbujati, da ga izkoristijo. Od začetka uvedbe lizbonske strategije se je delež odraslih, ki se udeležujejo vseživljenjskega učenja in izobraževanja, povečal le za 0,5 % in tako znaša 8,5 %. Takšen razvoj napoveduje neuspeh glede na cilj, ki je bil v Lizboni določen: 12,5 % do leta 2010.

Za doseg lizbonskih ciljev je potrebno soočenje držav članic s strukturnimi reformami, potrebnimi za ohranitev evropskega socialnega modela. Osnove tega procesa so dinamičen razvoj gospodarstva in trga delovne sile, stabilna valuta, zmanjšanje državne zadolženosti in državnih primanjkljajev ter trajnostno zagotavljanje pokojninskega zavarovanja.

4.2 Nov koncept (Barroso)

Pri ponovnem izvajanju lizbonske strategije se je potrebno pri prednostnih nalogah **osredotočiti na rast in zaposlovanje**. Evropa mora dejansko obnoviti temelje konkurenčnosti, zvišati potencial rasti in produktivnosti ter okrepiti socialno kohezijo, zato mora staviti predvsem na znanje, inovacije in boljše vrednotenje človeškega kapitala. Za doseg teh ciljev mora zbrati vsa sredstva v tridimenzionalno (gospodarsko, socialno in okoljsko) strategijo za boljše izrabljanje sinergij v splošnem okviru trajnostnega razvoja. Poleg vlad morajo strategijo sprejeti in sodelovati pri uresničevanju njenih ciljev vsi pomembni subjekti – parlamenti, regionalni in lokalni organi, socialni partnerji ter civilna družba.

Za oživitev lizbonske strategije je bistvenega pomena, da se preseže neuspešno doseganje ciljev, zastavljenih marca 2000, in postavi lizbonsko strategijo v središče nacionalne in evropske razprave. To je odvisno od:

- učinkovitejšega izpostavljanja prednostnih nalog z jasno opredeljivimi prednostnimi ukrepi na vseh treh področjih lizbonske strategije, kar naj bi pripomoglo k izostritvi trenutne razpršenosti lizbonskega procesa;
- privlačne, jasno posredovane vizije, ki bi omogočila mobilizacijo evropske javnosti;

- bolj odprtega in preglednega procesa odločanja in izvajanja, ki bo spodbudil demokratično odgovornost in ga bodo poslanci in državljani na nacionalni in evropski ravni lahko sprejeli za svojega;
- nacionalnih in evropskih proračunskih sredstev, namenjenih konkretni izvedbi zastavljenih ciljev;
- spodbujanja zasebnih in javnih naložb.

4.2.1 Bistvene smernice oživitve lizbonske strategije

4.2.1.1 Znanje in inovacije – gonilni sili trajnostnega razvoja

Evropski prostor znanja mora prinesiti podjetjem oblikovanje novih konkurenčnih dejavnikov, potrošnikom koristi zaradi novega blaga in storitev ter delavcem pridobivanje novih strokovnih sposobnosti. S tega vidika tega vidika je pomemben razvoj raziskav, izobraževanja in inovacij v vseh oblikah, če omogočajo pretvarjanje znanja v dodano vrednost in ustvarjanje dodatnih in kvalitetnejših delovnih mest.

Na področju raziskav in razvoja je splošni cilj obdržati 3 % raven naložb in ustrezno razdelitev med naložbami v zasebnem in javnem sektorju. Ta cilj bo med drugim dosežen z davčnimi olajšavami za zasebne naložbe, modernizacijo upravljanja raziskovalnih institucij in univerz, itd. Sedmi okvirni program raziskav in razvoja bo dal nov zagon evropskemu raziskovalnemu prostoru v prid vsem državam članicam, saj bo krepil evropsko sodelovanje, spodbujal zasebne naložbe na področjih, ki so ključnega pomena za konkurenčnost, ter prispeval k zapolnitvi tehnološke vrzeli. Države članice bodo morale svojo inovacijsko politiko razviti glede na svoje značilnosti in v skladu z naslednjimi cilji: uvedba podpornih mehanizmov za MSP, vključno s start-up podjetji na področju visokih tehnologij, spodbujanje skupnih raziskav med podjetji in univerzami, izboljšanje dostopa do tveganega kapitala, ponovno osredotočenje javnih naročil na inovativno blago in storitve, razvoj partnerstev za inovacije ter inovacijskih centrov na regionalni in lokalni ravni.

Nov program Skupnosti za konkurenčnost in inovacije bo močno spodbudil inovacije v celotni EU, saj bo vzpostavil nov mehanizem za financiranje inovativnih MSP z visokim potencialom rasti, racionaliziral in okrepil tehnično podporno mrežo za inovacije v podjetjih ter podprl razvoj regionalnih centrov in evropske mreže za inovacije.

Evropa potrebuje solidno industrijsko mrežo po vsem ozemlju. Treba je nadaljevati z aktivno industrijsko politiko, krepiti konkurenčne prednosti industrijske baze in zagotavljati dopolnjevanje ukrepanja na državni, nadsionalni in evropski ravni. Ta cilj bo dosežen tudi s pomočjo tehnoloških pobud, temelječih na partnerstvu med javnim in zasebnim sektorjem ter z organizacijo tehnološke platforme, katere cilj je določiti dolgoročni načrt raziskav.

Nujno je treba razviti vseobsegajočo informacijsko družbo, ki bo temeljila na široki uporabi informacijskih in komunikacijskih tehnologij v javnih storitvah, MSP ter gospodinjstvih. Da bi dosegli ta cilj in vzpostavili informacijski prostor brez meja, bodo v ospredju raziskave in inovacije na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij, razvoj varnosti omrežij in informacij, konvergenca in povezljiva omrežja.

K rasti, zaposlovanju in h kakovosti življenja pomembno prispeva tudi okoljska politika, predvsem po zaslugi razvoja ekoloških inovacij in tehnologij ter trajnostnega upravljanja naravnih virov, ki ustvarjajo nove možnosti in nova delovna mesta. Spodbujati je treba ekološke inovacije in okoljske tehnologije na področju energije in prometa in pri tem posvetiti posebno pozornost malim in srednjim podjetjem ter vzpodbujanju ekoloških tehnologij pri javnih naročilih. To področje se razvija na notranjem trgu, pomembne pa so tudi njegove izvozne možnosti. Evropski svet poudarja, da je do leta 2010 nujno treba ustaviti izginjanje biološke raznolikosti, predvsem z vključevanjem tega cilja v druge politike, med drugim zaradi pomena, ki ga ima biološka raznolikost za nekatera gospodarska področja.

4.2.1.2 Privlačen prostor za naložbe in delo

Da bi spodbudila naložbe in ustvarila privlačno okolje za podjetja in delavce, mora EU dokončati svoj notranji trg in ustvariti podjetjem prijaznejši normativni okvir; po drugi strani morajo podjetja razviti družbeno odgovornost. Potrebna je učinkovita infrastruktura, ki bi reševala probleme manjkajočih povezav, nudila kakovostne storitve splošnega pomena po dostopnih cenah in zdravo okolje, ki bo temeljilo na trajnostni porabi in proizvodnji ter visoki kakovosti življenja. Da bi spodbudili rast in zaposlovanje ter okrepili konkurenčnost, mora polno zaživeti notranji trg storitev, obenem je treba ohraniti evropski socialni model. Učinkovite storitve splošnega gospodarskega pomena imajo pomembno vlogo v konkurenčnem in dinamičnem gospodarstvu.

Evropski svet poziva države članice, da hkrati z aktivno konkurenčno politiko nadaljujejo tudi s prizadevanji za zmanjšanje splošne ravni državne pomoči in pri tem upoštevajo morebitne tržne slabosti. Ta proces mora spremljati prerazporeditev pomoči za podporo določenim horizontalnim ciljem, kot so raziskave in inovacije ter razvoj človeškega kapitala. Reforma regionalne pomoči bi morala spodbujati visoko raven naložb in omogočati zmanjševanje razlik v skladu z lizbonskimi cilji.

Mala in srednja podjetja imajo ključno vlogo pri rasti in zaposlovanju in prispevajo k razvoju industrijskega omrežja. Države članice naj nadaljujejo na tem področju s politiko manjšanja administrativnih bremen, uvedbo kontaktnih točk »vse na enem mestu« in dostopa do kreditov, mikrokreditov in drugih načinov financiranja ter podpornih storitev. Evropski investicijski skladi naj spodbujajo predvsem financiranje inovativnih MSP preko mrež individualnih investitorjev (poslovnih angelov) in prenosa tehnologije. Skupaj s Komisijo morajo zagotoviti prožna finančna sredstva, ki so primerna za takšne dejavnosti.

Enotni trg mora temeljiti tudi na dejanskem notranjem trgu brez omejitev glede povezav v proizvodnji in logistiki. Razvoj zmogljivih komunikacijskih mrež v regijah s slabimi povezavami je predpogoj za razvoj na gospodarstva, ki temelji na znanju. Naložbe v infrastrukturo bodo spodbudile rast in pripeljale do večje konvergence na ekonomski, socialni in okoljski ravni. Odprto svetovno gospodarstvo pa nudi nove možnosti za spodbujanje rasti, konkurenčnosti in ponovnega razvoja evropskega gospodarstva.

4.2.1.3 Rast in zaposlovanje omogočata socialno kohezijo

Najboljši sredstvi za ohranjanje sedanje ravni socialne varnosti, združeni z reformo sistemov za socialno varnost, sta povišanje stopnje zaposlenosti in podaljšanje aktivne življenjske dobe. Cilji, kot so polna zaposlenost, kakovost in produktivnost dela, pa tudi socialna kohezija, se morajo odražati v jasnih in merljivih prednostnih nalogah: delo mora postati resnična možnost za vse, na trg delovne sile je treba pritegniti več ljudi, izboljšati prilagodljivost, vlagati v človeški kapital, posodobiti socialno varnost, spodbujati enake možnosti, zlasti med moškimi in ženskami, in socialno vključevanje. Izvajati je treba aktivno politiko zaposlovanja, doseči, da bo delo finančno privlačno, in uvesti ukrepe, ki bodo usklajevali poklicno in zasebno življenje, kar tudi pomeni izboljšati sistem ustanov za varstvo otrok; med prednostne naloge sodijo tudi enakost možnosti, strategije za aktivno staranje, spodbujanje vključevanja v družbo in preoblikovanje neprijavljene dela v redne zaposlitve. S pomočjo spodbujanja socialnih partnerstev za rast in zaposlovanje je potrebno razvijati nove vire zaposlovanja za posameznike in podjetja na področju storitev v socialnem gospodarstvu, na področju urejanja prostora in varstva okolja, pa tudi v novih industrijskih poklicih. Za delavce in podjetja bodo nove oblike organizacije dela in večja raznolikost pogodbenih dogovorov, v katerih sta boljše združena prožnost in varnost, prispevale k boljši prilagodljivosti.

Najpomembnejši adut Evrope je človeški kapital. Države članice morajo podvojiti prizadevanja za dvig splošne izobraževalne ravni in zmanjšanje števila mladih, ki predčasno prekinajo šolanje. Vseživljenjsko učenje je predpogoj za doseganje lizbonskih ciljev, ob upoštevanju, da je na vseh ravneh pomembna visoka kakovost. Vseživljenjsko učenje mora biti omogočeno vsem, v šolah, podjetjih in gospodinjstvih, še posebej pa mora biti dostopno manj kvalificiranim delavcem in zaposlenim v malih in srednjih podjetjih. Možnosti dostopa je treba izboljšati tudi z organizacijo dela, storitvami za podporo družini, poklicnim svetovanjem in novimi oblikami delitve stroškov. Za razvoj evropskega izobraževalnega prostora je treba spodbujati geografsko in strokovno mobilnost.

Enakomerno in trajnostno rast bomo dosegli z bolj dinamičnim gibanjem prebivalstva, boljšim socialnim in poklicnim vključevanjem in boljšim vrednotenjem človeškega kapitala, zlasti evropske mladine. Temu je namenjen Evropski pakt za mlade.

4.2.2 Boljše vodenje držav

Pomembno je, da ukrepi EU in držav članic več in bolj konkretno prispevajo k rasti in zaposlovanju. Cilj poenostavljenega programa je trojen:

- poenostaviti opredelitev prednostnih nalog ob spoštovanju splošnega ravnotežja strategije in sinergije med posameznimi elementi;
- izboljšati izvajanje teh prednostnih nalog v praksi z večjim vključevanjem držav članic;
- racionalizirati postopek spremljanja, kar bo omogočilo boljši pregled nad izvajanjem strategije na državni ravni.

Upravljanje lizbonske strategije se mora temeljito izboljšati, da bo učinkovitejše in lažje razumljivo. Do sedaj so si Unija in njene države članice podajale pristojnosti. Preveč je postopkov poročanja, ki se med seboj prekrivajo ter so zelo birokratski, in ni dovolj tistih, ki bi bili pripravljene prevzeti politično odgovornost.

Poročila o spremljanju izvajanja lizbonske strategije, ki jih države članice vsako leto predložijo Komisiji bodo zbrana le v enem dokumentu, v katerem bodo jasno razvidna različna področja ukrepanja in vsi ukrepi za izvajanje državnih programov v zadnjih dvanajstih mesecih; prvi takšen dokument bo predložen jeseni 2006. Komisija bo tako enkrat letno pripravila poročilo o izvajanju strategije na vseh treh področjih.

Nova raziskava, ki jo je med 658 vodilnimi svetovnimi poslovnimi opravil mednarodni raziskovalni inštitut »Conference Board«, je pokazala, da imajo evropska podjetja težave zaradi zaostankov pri izvajanju reform. Raziskava, ki je bila objavljena 2. novembra 2005, kaže, da imajo evropski poslovniki predvsem težave zaradi pomanjkanja fleksibilnosti in ustrezne poslovne kulture v EU. Ekonomske reforme so glavni cilj predsednika evropske komisije Joséja Manuela Barrosa, ki želi zagotoviti izvajanje desetletne lizbonske strategije za povečanje konkurenčnosti evropskega gospodarstva (2000–2010). Toda izvajanje reform na večini področij – od šolstva do raziskav in povečanja storilnosti – ni v moči Evropske komisije, države članice EU pa doslej niso pokazale prave privrženosti ekonomskim reformam.

5 SLOVENIJA IN LIZBONSKA STRATEGIJA

Slovenija je z včlanitvijo v EU dobila nov institucionalni in razvojni okvir, ki temeljito spreminja pogoje in načine uresničevanja nacionalnega razvoja. Kot članica EU je morala preudariti svoj strateški položaj v širšem svetovnem okviru. Spoznati je morala svoje dosedanje slabosti in razvojne priložnosti ter nanje odgovoriti z ustrezno strategijo. Poiskati je morala način, kako nacionalne cilje dosežati trajnostno in v okviru skupnih evropskih pravil, politik in strategij, zlasti lizbonske strategije. Slednja odgovarja na vprašanje, kako v EU zagotoviti hitrejši gospodarski razvoj, večjo zaposlenost in socialno varnost, izboljšanje okolja, varovanje narave in trajnostno rabo naravnih virov.

Slovenska družba mora z dejanji dokazati, da je zapustila razpotje in se začela preobrazati iz industrijske v družbo znanja; potrebna je jasna izbira prednostnih področij raziskav in razvoja ter zagotovitev ustrezne podpore iz državnega proračuna.

5.1 Položaj Slovenije v EU

Slovenija je 1. maja 2004 postala članica Evropske unije. Vstop v EU je leto prej na referendumu podprlo 89,6 % volivcev. Slovenija je zdaj del velike skupine držav, ki so ekonomsko in politično povezane. Slovenija je zastopana v vseh institucijah EU in sodeluje pri vseh odločitvah, ki jih te institucije sprejemajo. Ima enega komisarja v Evropski komisiji, sedem poslancev v Evropskem parlamentu in pri odločitvah Sveta EU enakopraven glas z vsemi ostalimi državami članicami, bodisi v primeru glasovanja s kvalificirano večino 4 glasove od skupno 317. Na Sodišču evropskih skupnosti in na Sodišču prve stopnje ima kot vse druge države po enega sodnika, v Odboru regij in v Ekonomsko-socialnem odboru pa po 7 predstavnikov od skupno 317.

Evropska zakonodaja oziroma pravni red EU je postal del slovenske zakonodaje. Na področjih, ki sodijo v izključno pristojnost Unije oziroma jih Unija ureja skupaj z državami članicami, ima evropska zakonodaja prednost pred nacionalno. Za področja, ki spadajo pod izključno pristojnost Unije, je Slovenija del svojih suverenih pravic prenesla nanjo. Slovenci imamo zdaj pravico vložiti tožbo na Sodišče evropskih skupnosti oziroma se pritožiti evropskemu varuhu človekovih pravic v primeru nepravilnosti pri delu organov EU.

Prehajanje mej med državami članicami je v EU poenostavljeno, slovenskim državljanom pa se postopoma odpirajo možnosti za zaposlovanje v drugih članicah. Slovenija odslej prispeva delež svojega bruto domačega proizvoda k skupnemu proračunu EU (največ 1,27 % BDP), v zameno pa dobiva finančno podporo za razvoj kmetijstva v okviru Skupne kmetijske politike in za ekonomsko-socialni in skladnejši razvoj regij v okviru evropske strukturne politike.

Ureditev Evropske unije narekuje, da vsaka država članica predseduje Svetu EU za dobo šestih mesecev. Predsedovanje poteka po principu »trojke«, po katerem odgovornost nosijo predhodna, sedanja in prihodnja predsedujoča država. Tako je zagotovljena kontinuiteta. Slovenija bo kot prva nova država članica prevzela vodenje s 1. januarjem 2008.

5.2 Ocena podjetništva: GEM 2005

Global Entrepreneurship Monitor (GEM) je zdaleč največja raziskava podjetništva na svetu. Izvaja jo neprofitni akademski raziskovalni konzorcij, katerega cilj je pridobiti zanesljive mednarodno primerljive podatke o podjetniški aktivnosti ter s temi podatki seznaniti čim širšo javnost. GEM je svoje prve rezultate raziskovanja podjetništva v svetovnem merilu podal leta 1999, ko je sodelovalo 10 držav. Slovenija se je svetovnemu raziskovalnemu konzorciju pridružila leta 2002, tako da se lahko danes primerjamo z več kot štiridesetimi državami

(poročilo za leto 2005 zajema 35 držav) in ugotavljamo, kam se na področju podjetništva umeščamo v svetovnem merilu.

Raziskava o podjetniški aktivnosti odraslih prebivalcev Slovenije leta 2005 prinaša novost. Podjetništvo je preveč kompleksen pojav, da bi lahko zgolj z deležem prebivalstva, ki je vključen med nastajajoče in nove podjetnike (TEA indeks), prikazali razpon podjetniških aktivnosti v posamezni državi.

Poleg nastajajočih in novih podjetnikov se tako ukvarja tudi z ustaljenimi podjetji, ki so starejša od treh let in pol. To poveča delež vključenosti slovenske odrasle populacije v podjetniške aktivnosti in prinaša nekoliko boljše pozicioniranje Slovenije. Medtem ko je bila Slovenija leta 2004 v svetovnem merilu po celotni vključenosti v podjetništvo na 30. mestu, si je leta 2005 ta položaj izboljšala s 26. mestom. Med vsemi tremi fazami podjetniške vključenosti se je najbolje odrezala pri ustaljenih podjetnikih, kjer je na 18. mestu, med vsemi evropskimi GEM državami pa celo na 10. mestu.

Pregled podjetništva v Sloveniji v letu 2005 prinaša spodbudno novico. Delež odraslega prebivalstva, ki se namerava lotiti podjetništva ali pa že ima svoje podjetje, ki je mlajše od treh let in pol, se je pomembno povečal. Po tem, ko je v letu 2004 upadel na rekordno nizka 2,6 %, kar je uvrstilo Slovenijo na zadnje mesto v Evropi in predzadnje v svetu, je v letu 2005 zrasel na 4,4 %. To pomeni v povprečju 20.000 posameznikov več. Med 20 evropskimi državami, ki so sodelovale v raziskavi, se je Slovenija uvrstila na 17. mesto. Tako kot leta 2004 je prva v Evropi Islandija, zadnje mesto pa je pripadlo Madžarski. Kljub porastu indeksa je tudi v globalnem merilu Slovenija še vedno v zadnji petini: med 35 državami smo na 31. mestu.

Med slovenskimi podjetniki prevladujejo moški v vseh kategorijah, razen pri tisti skupini podjetnikov, ki so si podjetniško kariero izbrali zaradi nujnosti, ker niso imeli druge boljše alternative za delo. Moški najbolj prevladujejo med lastniki ustaljenih podjetij, kjer je razmerje 2,2 : 1 v korist moških. V povprečju je skoraj deset moških od stotih v starosti od 18 do 64 let lastnikov ali solastnikov ustaljenega podjetja, med ženskami pa so le štiri. Sicer pa se je v primerjavi s preteklimi leti vključenost žensk v podjetništvo izboljšala – v letu 2003 je bilo razmerje še 3,8 : 1.

Največ nastajajočih in novih podjetnikov je v starostni skupini med 25. in 34. letom, tako med moškimi kot med ženskami. V tem starostnem obdobju se na podjetniško pot poda nekaj manj kot desetina moških in 5,6 % žensk. Ustaljena podjetja najdemo po pričakovanju v večjem deležu med starejšimi starostnimi skupinami. V starostni skupini 25 do 34 let je v povprečju 3,75 % odraslih prebivalcev Slovenije aktivnih lastnikov ali solastnikov podjetja, v starostni skupini od 45 do 54 let pa je teh kar 10,58 %. V povprečju ima torej vsak deveti prebivalec Slovenije v tej starostni skupini podjetje, ki je starejše od treh let in pol.

Največji delež podjetnikov, ki imajo samo nedokončano srednjo šolo, najdemo med ustaljenimi podjetniki (17,8 %), med njimi pa je tudi največji delež tistih, ki imajo več kot zgolj srednješolsko izobrazbo (45,9 %). Med novimi podjetniki, ki imajo podjetje več kot tri in manj kot 42 mesecev, jih je največ z dokončano srednjo šolo (52,8 %). Največ podjetnikov izhaja iz tistih slojev prebivalstva, katerih gospodinjstva se po dohodku uvrščajo v zgornjo tretjino.

V Sloveniji se vse več podjetnikov odloča za podjetništvo, ker zaznajo dobro poslovno priložnost in ne zato, ker bi bili v to prisiljeni zaradi nujnosti preživetja. Indeks »motivacije«, ki kaže razmerje med zgodnjo podjetniško aktivnostjo zaradi priložnosti in zaradi nujnosti, je od 2,4 v letu 2002 narasel na 7,8 v letu 2005. Med GEM državami nas v letu 2005 ta indeks uvršča na 7. mesto. Najvišje indekse imajo Danska (27,4), Islandija (18,2) in Nova Zelandija (12,7), najnižje pa Hrvaška (0,9), Brazilija (1,1) in Kitajska (1,2). V letu 2005 se je z 2,72 na 2,14 izboljšal tudi indeks »smrtnosti«, po katerem smo bili leta 2004 na neslavnem prvem mestu v Evropi.

Za doseganje vzdržne ekonomske rasti ne zadošča zgolj število podjetnikov, pač pa šteje predvsem kakovost, v našem primeru inovacijska naravnost zgodnjih in ustaljenih podjetnikov. GEM raziskava jo osvetljuje tako, da ugotavlja sposobnost proizvodnje in ponudbe novih izdelkov in storitev, ustvarjanje konkurenčne prednosti in uporabo sodobne tehnologije.

Velika večina slovenskih nastajajočih podjetnikov se svojega podjetja oziroma podjetja loteva s tehnologijo, ki je na voljo že pet ali več let. V podobno visokem deležu uporabljajo tehnologijo tudi novi podjetniki (v povprečju 78,5 %). Slovenski nastajajoči podjetniki izkazujejo zelo visoka pričakovanja o rasti svojih podjetij in jih v Evropi v tem prekašajo le nastajajoči podjetniki na Danskem. Povprečen slovenski podjetnik, ki pričakuje visoko rast svojega podjetja se od povprečnega podjetnika v GEM državah, ki prav tako pričakuje visoko rast, v marsičem razlikuje. Med opazovanimi značilnostmi je najbolj očitna razlika v starosti ter v doseženi stopnji izobrazbe. Medtem ko je v GEM državah najverjetneje, da bo podjetnik, ki pričakuje visoko rast svojega podjetja moški, star od 18 do 24 let, je v Sloveniji izrazito težišče k starejšim starostnim skupinam, saj je nadpovprečno visok delež podjetnikov z visokimi pričakovanji med tistimi, ki so stari od 45 do 54 let. Poleg tega je slovenski podjetnik z visokimi pričakovanji o rasti najpogosteje srednješolsko izobražen, medtem ko v GEM državah dosega več kot srednješolsko, oziroma dosega višjo ali visokošolsko izobrazbo.

Slovenski izvedenci, ki so ocenjevali podjetniško okolje v Sloveniji, so le-tega tudi v letu 2005 ocenili zelo kritično podjetniškim okvirom so na lestvici od 1 do 5 dodelili povprečno oceno 2,64. Tako kot leta 2004 so si najnižjo oceno prislužile vladne politike na področju regulative (1,66), najvišjo pa dostop do fizične infrastrukture (3,61). V primerjavi z izvedenci iz ostalih GEM držav slovenski izvedenci najnižje vrednotijo vladno politiko na področju regulative v Sloveniji, saj je povprečna ocena za Slovenijo za 0,8 odstotne točke nižja od

povprečne ocene v celotnem GEM vzorcu (2,64). Izvedenci ne štejejo podpiranja novih in rastočih podjetij med stvarne prioritete niti na nacionalni niti na lokalni ravni. Prav tako menijo, da Slovenija ni prijazna do novih podjetij, ki ne morejo dobiti večine potrebnih dovoljenj in koncesij v približno tednu dni, da davčna in ostala vladna regulativa nista predvidljivi in konsistentni, ter da višina davkov predstavlja breme za nova in rastoča podjetja. Tudi za leto 2005 je Slovenija po oceni vladne regulative na repu GEM lestvice.

Temeljno prednost Slovenije za pospeševanje podjetništva pa vidijo izvedenci v zmogljivosti Slovencev za podjetništvo, saj so jo najpogosteje navedli kot prvo (40,4 %), drugo (40,4 %) in tretjo najpomembnejšo prednost, ki bi jo veljalo izkoristiti za pospeševanje podjetništva (33,3 %). Kot prednost pa so jo skupaj navedli v 40,7 % primerih. Med najpomembnejšimi dejavniki, ki zavirajo razvoj podjetništva, so izvedenci najpogosteje navedli kulturne in družbene norme (v 29,6 % navedbah), vladne politike (27,8 %) in finančno podporo za nastajajoča in nova podjetja (14,8 %). Po pogostosti odgovorov jim sledijo podjetniške zmogljivosti (9,3 %) in soodvisnost med političnim, institucionalnim in socialnim okvirom (9,3 %).

Ocene izvedencev so tako znova potrdile, da so nekateri podjetniški okvirji v Sloveniji naravnani izrazito protipodjetniško. Ker so med njimi vselej tudi kulturne in družbene norme, ki ne priznavajo podjetništva kot vrednote, so pa izjemno vplivne, si ne smemo delati iluzij, da je lahko preoblikovanje današnje družbe v podjetno in inovativno, hitro in enostavno.

Raziskava GEM 2005 je pokazala razveseljiv napredek na nekaterih področjih: večjo vključenost odraslega prebivalstva v podjetniške aktivnosti, več podjetništva zaradi priložnosti, večje vključevanje žensk v podjetništvo, manjšo stopnjo smrtnosti nastajajočih podjetij in še kaj. Pokazala pa je tudi številne slabosti: nizko inovativnost ustaljenih podjetij, slabo izobrazbeno strukturo podjetnikov, podjetništvu nenaklonjene kulturne norme, manjko primernega izobraževanja in usposabljanja za podjetništvo, itd. Rezultati za leto 2005 še bolj kot za leto 2004 opozarjajo, da je treba v Sloveniji temeljito spremeniti odnos do uveljavljanja podjetništva. Pred Vlado ostaja izziv, kako doseči družbeni konsenz o pomembnosti podjetništva za ekonomsko rast in blaginjo posameznika in družbe ter kako z usklajenim ukrepanjem vzpostaviti pogoje, v katerih se bo več posameznikov odločalo za podjetniško pot, ustaljena podjetja pa bodo rasla. Pot v podjetniško družbo bo dolga in iskati bo treba primerno ravnovesje in uglašenost med sanjami in željami na eni strani ter resničnostjo nerazvitega podjetniškega okolja na drugi.

5.3 Vključevanje Slovenije v novo lizbonsko strategijo

Vlada je junija 2005 sprejela Strategijo razvoja Slovenije (SRS), ki opredeljuje vizijo in cilje razvoja Slovenije. V ospredju strategije je celovita blaginja vsakega posameznika in posameznice. Zato se ne osredotoča samo na gospodarska vprašanja, temveč vključuje socialna, okoljska, politična in pravna ter kulturna razmerja. Zaradi takšne postavitve ciljev je

SRS po svoji vsebini tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije, hkrati pa pomeni tudi prenos ciljev lizbonske strategije v nacionalno okolje, to je ob upoštevanju posebnih razvojnih možnosti in zaostankov Slovenije.

Po sprejetju SRS je Vlada imenovala Odbor za reforme, delovno skupino okoli 150 strokovnjakov z univerz, gospodarstva in državne uprave, in mu naložila, naj predlaga konkretne ukrepe za izvedbo strategije na področju konkurenčnosti, višje gospodarske rasti in zaposlenosti. Odbor je oktobra 2005 predstavil prvi predlog zasnov gospodarskih in socialnih reform za povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Program reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji je s svojimi cilji in ukrepi usklajen s Strategijo razvoja Slovenije in upošteva predloge Odbora za reforme.

Slovenija je v obdobju tranzicije dosegala stabilno gospodarsko rast brez večjih makroekonomskih neravnotežij in z ohranjanjem sorazmerno ugodnih rezultatov na področju socialnega razvoja. Pomanjkljivosti dosedanjega razvoja so zlasti prevelika reguliranost gospodarstva, šibek razvoj podjetništva in nizka inovativnost gospodarstva, skromne učinkovitosti vlaganj v raziskave in razvoj ter izobraževanje, premalo prilagodljiv trg dela ter spodbuden sistem socialnih transferjev. Za doseganje razvojnih ciljev lizbonske strategije so ključne strukturne reforme, s katerimi se bo okrepila konkurenčnost in povečala zaposlenost.

Vlada RS v Programu reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji odgovarja na izzive z ukrepi za spodbujanje prestrukturiranja in nadaljevanje liberalizacije gospodarstva ter z ukrepi za spodbujanje gospodarske rasti in zaposlenosti. Temeljni cilji SRS so:

- v desetih letih preseči povprečno raven gospodarske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečati zaposlenost v skladu s cilji lizbonske strategije;
- izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh posameznic in posameznikov, merjeno s kazalniki človekovega razvoja, zdravja, socialnih tveganj in družbene povezanosti;
- uveljavljati načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva;
- s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in zavzetim delovanjem v mednarodni skupnosti postati v svetu prepoznavna in ugledna država.

Da bi Slovenija lahko dosegla te ambiciozne cilje, mora pripraviti in izvesti temeljite strukturne reforme in nadgraditi svoj dosednji razvojni vzorec. Strategija opredeljuje pet prednostnih razvojnih nalog za doseg teh ciljev.

Prva prednostna razvojna naloga: konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast:

- spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti,
- povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb,
- podpora internacionalizaciji gospodarstva,
- povečanje konkurenčne sposobnosti storitev,

- uspešna vključitev v evropski tečajni mehanizem ERM 2 in prevzem evra.

Druga prednostna razvojna naloga: učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta:

- povečanje gospodarske učinkovitosti in vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj,
- izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja.

Tretja prednostna razvojna naloga: učinkovita in cenejša država:

- povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovitosti države,
- razvojno prestrukturiranje javnih financ,
- zagotovitev boljšega delovanja pravosodnega sistema.

Četrta prednostna razvojna naloga: sodobna socialna država in večja zaposlenost:

- izboljšanje prilagodljivosti trga dela,
- posodobitev sistemov socialne zaščite,
- zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti.

Peta prednostna razvojna naloga: povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja:

- trajno obnavljanje prebivalstva,
- skladnejši regionalni razvoj,
- zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje,
- izboljšanje gospodarjenja s prostorom,
- vključevanje okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce,
- razvoj nacionalne identitete in kulture.

Ukrepi za doseganje ciljev lizbonske strategije so razporejeni po petih prednostnih razvojnih nalogah skladno s sprejeto Strategijo razvoja Slovenije. Zajemajo vse integrirane smernice za rast in zaposlovanje ter odgovarjajo na dosedanja priporočila EU Sloveniji.

Slovenske reforme sta ocenila predsednik Evropske komisije in takratni minister za reforme. Marca letos je Slovenijo v okviru posebne evropske turneje obiskal predsednik Evropske komisije José Manuel Barroso. Namen obiska je bil prepričevati državljane članic Unije o pomenu sobivanja v Uniji in koristnosti nekaterih njenih največjih projektov. Seveda so se dotaknili tudi teme o lizbonski strategiji. Barroso meni, da je zelo pomembno dejanje, ko je 25 držav pripravilo svoje nacionalne programe za reforme. »Prvič v zgodovini je 25 neodvisnih držav sprejelo kolektivno spremljanje njihovih reformnih programov. Kar je tudi dobro. Komisija je zelo pozitivno sprejela slovenski program reform. Ta daje poudarek na nekatere zelo pomembne stvari (na primer: vzdržnost javnih financ), poleg tega pa ta program govori o glavnih izzivih slovenske družbe. To, kar je sedaj pomembno, je, da dejansko sledi uresničevanje,« je dejal Barroso (Sprašujemo predsednika, Barroso, 2006). Po njegovih besedah je tokrat prvič, ko imamo novo lizbonsko strategijo za delovna mesta in rast skupaj s

kolektivnim spremljanjem, vendar bo potrebna tudi objektivna analiza. Ugotoviti je potrebno, ali različne države članice resnično dosegajo rezultate, ki so si jih same zastavile. »Prepričan sem, da je za vse nas pomembno, da se zavedamo potrebnih prilagoditev, pomembnosti izvajanja reform, kajti pred nami sta dva večja izziva: globalizacija in vse večja konkurenca iz drugih delov sveta. Vsi govorijo o Kitajski, Indiji, vendar so tukaj še druge države. Potem je tukaj še starajoče se prebivalstvo. To je sicer dobro, ljudje živijo dlje. Ampak kar zadeva trajnost naših pokojninskih sistemov – to predstavlja nekatere izzive. To je stvar nacionalnih politik, namreč, da naše gospodarske sisteme prilagodimo tem novim pogojem globalne konkurence. To počnejo vse države članice na tak ali drugačen način. Prejeli smo tudi program Slovenije (ocenili smo ga pozitivno), sedaj pa upamo, da bodo sledili tudi konkretni rezultati,« (Sprašujemo predsednika, Barroso, 2006).

Po besedah nekdanjega ministra za reforme, Jožeta Pavliča Damijana, se je Slovenija kot ena izmed prvih članic EU odzvala na evropsko lizbonsko strategijo in pripravila zelo ambiciozen program reform. »Za Slovenijo je seveda pomembno tudi to, da dobimo dobre zglede od drugih držav članic EU, predvsem od skandinavskih držav. Želimo posnemati njihov nordijski model gospodarskega razvoja, ne samo na področju znanosti in tehnologije, ampak tudi na področju fleksibilnosti trga dela, itd. Nekatero druge nove članice EU so temu sledile, na primer Slovaška. EU in Evropska komisija bi morali še bolj poudarjati te pozitivne primere in dajati take države za zgled vsem ostalim članicam. Za nas je seveda pomembno, da se je EU odločila za tako ambiciozen načrt. Vse pa je seveda odvisno od tega, kako posamezne članice EU to tudi dejansko izvedejo. Mi smo se odločili, da gremo v to smer in upamo, da bomo zaradi tega postali ena najbolj uspešnih, najbolj učinkovitih in najbolj razvitih evropskih držav v prihodnje,« (Sprašujemo predsednika, Pavlič Damijan, 2006). Jože Pavlič Damijan je marca 2006 nepreklicno odstopil z mesta ministra za razvoj zaradi osebnih razlogov. Nekateri so njegov odstop povezali z razhajanjem med finančnim ministrom Andrejem Bajukom glede koncepta nadaljnje privatizacije Nove Ljubljanske banke (NLB). Ne eden ne drugi namreč nista skrivala, da imata različne poglede na privatizacijo NLB, pri čemer se je Damijan zavzemal, da bi ostalo v slovenskih rokah le 26 odstotkov banke, Bajuk pa večinskega lastništva banke ni želel prepustiti KBC Bank and Insurance Group.

V izvajanje lizbonske strategije se je marca 2006 vključila tudi gospodarska zbornica Slovenije in izdala Program aktivnosti Gospodarske zbornice Slovenije (GZS) za izvajanje prenovljene lizbonske strategije in nacionalnega programa za izvajanje lizbonske strategije v letu 2006. Za izvajanje ciljev prenovljene lizbonske strategije ima in razvija zbornica številne aktivnosti v svoji celotni mreži – od območnih zbornic in združenj ter njihovih letnih programov aktivnosti do nalog strokovnih služb in vodstva GZS, pa tudi vseh organov, preko katerih poteka delo GZS. Poglavitni poudarki Programa GZS veljajo zlasti:

- vsestranski podpori investicijskih aktivnosti, ki podpirajo gospodarsko rast;
- aktivnostim za povečanje pretoka znanja med raziskovalno sfero in gospodarstvom;
- izobraževalnim aktivnostim, razvoju izobraževanja, raznim oblikam izobraževanj;

- aktivnostim v podporo razvojnim strategijam različnih ravni, vključno z graditvijo in razvojem infrastrukture (prometne, energetske, poslovnih in industrijskih con) ter ekologiji;
- podjetništvu.

Mesec kasneje so predsedniki parlamentarnih strank SDS Janez Janša, SD Borut Pahor, NSi dr. Andrej Bajuk, SLS Janez Podobnik, SNS Zmagelj Jelinčič, DeSUS Karl Erjavec ter poslanca madžarske in italijanske narodne skupnosti Maria Pozsonec in Roberto Battelli podpisali sporazum političnih strank in predstavnikov narodnosti v DZ o sodelovanju pri izvajanju Strategije razvoja Slovenije Partnerstvo za razvoj. S tem je Slovenija naredila pomemben korak v smeri hitrejšega razvoja in večje blaginje. Predsednik vlade je še dejal, da je za Slovenijo podpis sporazuma pomemben vsaj iz treh razlogov. Prvič, ker je vzpostavil osnovni vsebinski okvir, v katerem iščemo konkretne rešitve in odgovore na slovenski razvojni izziv. Drugič, ker bo omogočil vključitev večjih razvojnih potencialov že v pripravo predlogov rešitev zakonov, preden se začne ta obravnava in preden ta možnost nastopi za obravnavo v DZ. In tretjič, ker bo ta sporazum omogočil, da se v javnosti posamezni predlogi ocenjujejo bolj realno glede na njihovo dejansko vsebino in ne zgolj z vidika, kdo jih je predlagal. To pa je osnovni predpogoj, da znotraj dogovorjenega okvirja izberemo res tiste rešitve, ki so najboljše.

6 SKLEP

Delovna mesta, gospodarska rast, skrb za okolje in socialna mreža so glavne skrbi državljanov EU. Evropski voditelji so se zato dogovorili o reformah, ki naj bi bile kos problemom. Zaradi nizke gospodarske rasti so prizadete plače, pokojnine in življenjski standard. Če ne bomo uvedli takojšnjih ukrepov, bo evropski socialni model propadel. Svetovna konkurenca in starajoče se prebivalstvo močno vplivata na gospodarsko rast. Da bi se izognili krizi, so voditelji EU na srečanju v Lizboni leta 2000 sprejeli številne ambiciozne reforme na državni in evropski ravni. Vzpostavitev učinkovitega notranjega trga, spodbujanje raziskav in inovacij ter boljše izobraževanje so le nekateri od ukrepov, s katerimi naj bi Evropska unija dosegla svoje cilje. Strinjali so se, da so ljudje glavno bogastvo Evrope. Vlaganje v ljudi in v razvoj aktivne in dinamične države blaginje sta prav tako pomembna za zagotovitev mesta Evropi v novem, na znanju temelječem gospodarstvu, kot je gospodarsko, finančno in monetarno povezovanje ter spodbujanje inovacij in podjetništva. Če bo poudarek na ljudeh, bo pojav nove ekonomije okrepil socialno in gospodarsko kohezijo. Vlaganje v ljudi je ključnega pomena v prizadevanjih Unije, da doseže hitrejšo gospodarsko rast in do leta 2010 postane najbolj dinamično in konkurenčno na znanju temelječe gospodarstvo na svetu.

V diplomskem delu sem podrobneje predstavila osnovno strategijo doseganja lizbonskih ciljev kot tudi prenovljeno lizbonsko strategijo iz leta 2005. Prva se osredotoča predvsem na širitev podjetništva, zlasti MSP. Ustvariti je potrebno najboljše možno klimo za ustanavljanje

in razvoj MSP. Potrebne so aktivnosti na področju birokracije, izobraževanja, usposabljanja in vseživljenjskega učenja, davčnem in finančnem področju, aktivnosti v smeri boljšega dostopa do interneta in uporabe modelov e-poslovanja, aktivnosti za okrepitev tehnološke zmogljivosti MSP in boljše izkoriščenosti tržnih položajev. Pri prenovljeni strategiji sta v ospredju predvsem znanje in inovacije, kot gonilni sili trajnostnega razvoja. EU se šteje za privlačen prostor za naložbe, podjetnike in delavce, kar bo sproščeno z enotnim notranjim trgom na vseh področjih. Večje zaposlovanje in nova delovna mesta vodijo k večji socialni koheziji – enemu izmed ciljev lizbonske strategije.

Skladno z izvajanjem lizbonske strategije na ravni Unije sledi izvajanju od 1. januarja 2004 tudi Slovenija, kot polnopravna članica EU. V letu 2005 je v Vlada sprejela Strategijo razvoja Slovenije, ki jo zaradi svoje narave ciljev lahko imenujemo tudi strategija trajnostnega razvoja. Obenem predstavlja prenos lizbonskih ciljev na nacionalno raven, seveda ob upoštevanju razmer v naši državi, posebnih razvojnih možnosti in zaostankov naše države. Vlada je sprva oblikovala Odbor za reforme, ki skrbi za izvajanje te strategije in oblikuje program reform za doseg ciljev lizbonske strategije. Kasneje, v letu 2006, je sledil sporazum političnih strank o sodelovanju pri izvajanju Strategije razvoja Slovenije. Danes obstaja pet prednostnih razvojnih nalog: konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast; učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta; učinkovita in cenejša država; sodobna socialna država in večja zaposlenost; povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja.

Slovenija bi bila lahko za zgled ostalim novim državam članicam EU, saj se je zelo ambiciozno podala na pot k uresničitvi nacionalnih ciljev v okviru ciljev lizbonske strategije. Do ključnega leta 2010 je pred njo še dolgo obdobje, tako pozitivnih kot negativnih stvari. Prav lahko se zgodi, da bo to dolgo obdobje postalo prekratko za uresničitev vseh razvojnih nalog, ki si jih je naša država zadala, saj se čuti določen zastoj pri reformni vnemi in sprejemanju neskladnih odločitev, zlasti o zaviranju tujega kapitala in omahovanju pred davčno in pokojninsko reformo.

LITERATURA

1. Andersen Arthur et al.: Not Just Peanuts. Europe – U.S.A.: Stimulating an entrepreneur friendly environment. Brussels : B.z., b.l.. 12 str.
2. Kontler-Salamon Jasna: Evropa le ni tako dobra. Delo, Ljubljana, 23.02.2000, str. 13.
3. Menart Matjaž: Evropska unija v globalnem gospodarstvu – tekmica in partnerka Združenim državam Amerike. Znanstveno delo podiplomskih študentov v Sloveniji. Ljubljana : Fakulteta za družbene vede, 2004, str. 359-370.
4. Pérez Carlota: Technological Revolutions and Financial Capital. Cheltenham, 2002, 43 str.
5. Rebernik Miroslav et al.: Podjetništvo na prehodu: Global Entrepreneurship Monitor Slovenija 2004. Maribor : Ekonomsko-poslovna fakulteta, Inštitut za podjetništvo in management malih podjetij, 2005. 71 str.
6. Thurow L.C.: The Coming Economic Battle among Japan, Europe and America. New York : William Morrow and Company, 1992. 59 str.
7. Vrišer Igor: Nekateri novejši ekonomskogeografski pojmi. Geografski vestnik, Ljubljana 73(2001), 1, str. 49-59.

VIRI

1. Action Plan: The European agenda for Entrepreneurship. Brussels : Commission of the European Communities, 11.02.2004. COM (2004) 70 final. 20 str.
2. Action Plan to promote entrepreneurship and competitiveness. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 1999. 19 str.
3. Barroso v pogovoru v oddaji Sprašujemo predsednika na RTV SLO.
[URL:
http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=16&c_id=102296], 27.02.2006.
4. Benchmarking enterprise policy – Results from the 2002 scoreboard. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, november 2003, SEC (2002), 1213. 98 str.
5. Besedilo sporazuma Partnerstva za razvoj. 5 str.
[URL:
http://www.kpv.gov.si/fileadmin/kpv.gov.si/pageuploads/datoteke_dinamika/2006-04/drugo/18apr06_sporazum_PZR.pdf], 18.04.2006.
6. Business Demography in Europe, Observatory of European SMEs / No 5. Brussels : European Commission, 2002.
7. Business transfers and successions in Austria. Austria : Austrian Institute for Small Business Research, 2002.
8. Challenges for enterprise policy in the knowledge-driven economy, Proposal for a Council decision on a Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship

- (2001–2005). Brussels : Commission of the European Communities, 26.04.2000, COM (2000) 256 final, 2000/0101 (CNS). 35 str.
9. Creating an entrepreneurial Europe, The Activities of the European Union for small and medium-sized enterprises (SMEs), COM (2001) 98 final. Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2001. 137 str.
  10. Dnevna Mladina: Na raziskovalnem področju razkorak med EU in ZDA vedno večji. Ljubljana : Uredništvo Mladina On-line.
[URL: <http://www.mladina.si/dnevnik/32955/>], 18.03.2003.
  11. Eurostat – strukturni kazalniki za posamezne države, članice EU, pristopnice in kandidatke.
[URL: <http://europa.eu.int/comm/eurostat/structuralindicators>], 14.02.2006.
  12. Evaluating entrepreneurship education in Scottish universities. London : Oxford University, 1997.
  13. Evropski parlament o lizbonski strategiji.
[URL: <http://www.elections2004.eu.int/highlights/sl/1001.html>], 14.02.2006.
  14. Evropski svet v Bruslju 22. in 23. marca 2005. Sklepi predsedstva. Bruselj : Svet Evropske unije, marec 2005. 11 str.
  15. Flash Eurobarometer 134 »Entrepreneurship«, Results and Comments. B.k., EOS Gallup Europe, november 2002. 47 str.
  16. Fostering entrepreneurship. Paris : OECD Publications, 1998. 285 str.
  17. Green Paper. Brussels : Commission of the European Communities, 21.01.2003. 30 str.
  18. Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Izboljšanju izvajanja lizbonske strategije.
[URL: http://eescopinions.esc.eu.int/viewdoc.aspx?doc=\\esppub1\esp_public\ces\eco\eco153\s\ces1438-2004_ac_sl.doc], 28.10.2004.
  19. Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji. Ljubljana : Vlada Republike Slovenije, 2005. 121 str.
  20. Partnerstvo za razvoj je podpisano. Portal RTV Slovenije.
[URL: http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rnews&op=sections&func=read&c_menu=1&c_id=106329], 18.04.2006.
  21. Prizadevanje za rast. Luxembourg : Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti, 2004. 22 str.
  22. Program reform za izvajanje lizbonske strategije v Sloveniji. Ljubljana : Republika Slovenija, oktober 2005. 65 str.
  23. Rast in delovna mesta. Evropska komisija.
[URL: http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm], 26.02.2006.
  24. Report on the evaluation of the 3rd Multiannual Programme for SMEs in the European Union (1997–2000). Brussels : European Commission, 29.06.1999, COM (99) 319. 35 str.

25. Strategija razvoja Slovenije – Razvojna vizija in prioritete. Ljubljana : Republika Slovenija, 2005.
26. Strukturni kazalniki. Statistični urad Republike Slovenije.
[URL: http://www.stat.si/tema_ekonomsko_kazalniki.asp], 25.04.2006.
27. The Lisbon Strategy 2004: A world championship in sustainable growth. Sweden : Ministry of Finance Sweden, 2004. 16 str.
28. Toškan Petja: Mednarodna konvergenca sistemov vladanja gospodarskim družbam. 3 str.
[URL: <http://www.socius.si/si/knjiznica/>], 15.09.2003.
29. Vmesni pregled lizbonske strategije. Bruselj : Urad za uradne publikacije Evropske unije, 2005.
30. Working together for growth and jobs: A new start for the Lisbon Strategy. Brussels : Commission of the European Communities, 02.02.2005, COM (2005) 24. 35 str.
31. Working together for growth and jobs: Next steps in implementing the revised Lisbon strategy. Brussels : Commission of the European Communities, 29.04.2005, SEC (2005) 622/2. 8 str.

PRILOGA

PRILOGA: Izbrani cilji lizbonske strategije

Zaposlovanje:

- skupna stopnja zaposlenosti: 67 % do 2005 (Stockholm), 70 % do 2010 (Lizbona)
- stopnja zaposlenosti žensk: 57 % do 2005 (Stockholm), 60 % do 2010 (Lizbona)
- stopnja zaposlenosti starejših oseb (55–64 let): 50 % do 2010 (Stockholm)
- podaljšanje povprečne starosti ob upokojitvi za 5 let do 2010 (Barcelona)
- omogočeno otroško varstvo: za 90 % predšolskih otrok, starejših od treh let, in za 30 % otrok, mlajših od treh let, do 2010 (Barcelona)

Družba, temelječa na znanju:

- bruto domači izdatki za raziskovalno razvojno dejavnost: 3 % BDP do 2010, od tega dve tretjini iz poslovnega sektorja (Barcelona)
- vzpostavitev evropskega raziskovalnega območja
- stimulacija zaposlovanja znanstvenikov in raziskovalcev
- 100-odstotna povezanost šol z internetom (prvotni cilj do 2002) in splošna uporaba ICT v učnem procesu
- 12,5 % odraslih, vključenih v vseživljenjsko učenje (dostopnost vseživljenjskega učenja za vse)

Notranji trg:

- 98,5-odstotni prenos direktiv notranjega trga v pravni red držav članic (Stockholm)
- prevzem direktiv notranjega trga najpozneje v dveh letih od začetka veljavnosti (Barcelona)
- odstranitev ovir za prosti pretok storitev znotraj EU
- prevzem direktiv notranjega trga najpozneje v dveh letih od začetka veljavnosti (Barcelona)
- dokončanje skupnega notranjega trga za finančne storitve do 2005
- dokončanje skupnega notranjega trga in sprostitev v mrežnih industrijah (Barcelona): poštne storitve do 2006, električna energija in zemeljski plin do 2007, železniški promet do 2008 in letalski promet (prvotni cilj je bil do 2004)
- zmanjšanje državne pomoči na 1 % BDP
- izboljšanje pravil javnega naročanja
- določiti nova pravila za združitev in prevzem podjetij

Podjetniške spodbude:

- pravno okolje, ki spodbuja naložbe, inovacije in podjetništvo
- zmanjšanje administrativnih ovir
- pospešiti postopek in zmanjšanje stroškov pri ustanavljanju podjetja

Socialna vključenost:

- prepoloviti osip v šolah do 2010 (Lizbona)
- zmanjšanje stopnje tveganja revščine (Barcelona)

Varstvo okolja/trajnostni razvoj:

- sprejem Kjotskega protokola do 2002 in viden napredek pri zmanjšanju emisij toplogrednih plinov do 2005 (Goeteborg)

- proizvodnja električne energije iz obnovljivih virov v obsegu 22 % skupne porabe do 2010 (Goeteborg)

Vir: Stališče Slovenije glede uresničevanja lizbonske strategije: v pričakovanju vmesnega pregleda leta 2005, 2004.